

«O'zbekiston tashqi siyosatining asosiy tamoyillari, ustuvor yo'nalishlari va istiqbollari» (1998-2018)

REJA:

KIRISH

1.Bob. O'ZBEKISTONNING JAHON HAMJAMIYATGA QO'SHILISHI, UNING RIVOJLANISHI VA XALQARO NUFUZINING ORTIB BORISHI.

1.1. O'zbekiston Respublikasi tinchliksevar tashqi siyosatining yaratilishi va uning siyosiy, huquqiy asoslari.

1.2. O'zbekistonning jahon hamjamiyatidagi o'rni. Xalqaro tashkilotlar bilan aloqalar o'rnatilishi.

2. BOB. Prezident Shavkat Mirziyoyevning tashqi siyostdagi odil strategiyasi

2.1. O'zbekiston tashqi siyosatiga Harakatlar strategiyasining ahamiyati

2.2. O'zbekiston Respublikasi integratsiyaning chuqurlashishi va o'zaro davlatlararo munosabatlarning o'rnatilishi.

XULOSA

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

ILOVALAR

Mavzuning dolzarbligi Mustaqillikning dastlabki kunlaridanoq, O‘zbekiston hukumati o‘z milliy manfaatlariga mos tashqi siyosat yo‘lini belgilash, jahon hamjamiyatiga qo‘shilish va xorijiy mamlakatlar bilan siyosiy, iqtisodiy, texnikaviy, madaniy aloqalar o‘rnatishga eng dolzarb vazifalardan biri deb qaradi. O‘zbekiston tarixida birinchi marta tashqi siyosat asoslari va uning bosh yo‘nalishlari qonun yo‘li bilan mustaxkamlandi. O‘zbekistonning Oliy Kengashi Bayonotida “Xalqaro hamkorlikning to‘la huquqli a‘zosi bo‘lgan O‘zbekiston Respublikasi xalqaro munosabatlarda mustaqil davlat, xalqaro huquq sub’ekti sifatida qatnashadi. Uning asosiy maqsadlari mustahkam tinchlik, qurolsizlanish, o‘z hududini qurol – yarog‘lardan holi qilish, yadroviy qurolni va boshqa ommaviy qirg‘in qurollarini yo‘qotish, suveren davlatlar o‘rtasidagi nizo va ziddiyatlarni hal etishda kuch ishlatish va tazyiq o‘tkazishga, eng avvalo harbiy kuch qo‘llashga yo‘l qo‘ymaslik, insoniyatning jahonshumul muammolarini hal etishda davlatlar hamkorligi va xalqlar birdamligidan iboratdir... O‘zbekiston Respublikasi oldindan hech qanday shart qo‘ymagan holda barcha sheriklar bilan bevosita teng huquqli, o‘zaro manfaatli bitimlar hamda shartnomalar tuzish uchun o‘zini ochiq deb e‘lon qiladi”¹, deyilgan.

Birinchi Prezidentimiz O‘zbekistonning tashqi siyosati istiqbolini tariflab shunday deganlar: “O‘zbekiston dunyo uchun ochiq, Biz ham dunyoning O‘zbekistonga katta qiziqish bilan qarayotganini his etmoqdamiz. Bir paytda O‘zbekiston bir yoqlama iqtisodiyotga, markazga qaram izdan chiqqan iqtisodiyotga ega bo‘lgan yarim mustamlaka mamlakat qatoriga aylangan edi”².

O‘zbekiston mustaqillik tufayli umumjahon jarayonlariga qo‘shilib bordi chunki “mamlakatimizda rivojlangan bozor iqtisodiyotiga asoslangan farovon demokratik davlat barpo etishdek oliy maqsadga erishmog‘imiz uchun O‘zbekistonning jahon hamjamiyatiga keng miqyosda integratsiyalashuvini taminlash zarur”³.

¹ Каримов И.А. Ўзбекистоннинг сиёсий-ижтимоий ва иқтисодий истикболининг асосий тамойиллари. – Т.: “Ўзбекистон”, 1995 й. – Б. 67.

² Каримов И.А. Ўзбекистоннинг ўз истиклол ва тараққиёт йўли. – Т.: “Ўзбекистон”, 1992 й. – Б. 35

³ Каримов И. А. Мақсадимиз – тинчлик, барқарорлик, ҳамкорлик. – Т.: “Ўзбекистон”, 1995 й. – Б. 27.

Tadqiqotning maqsad va vazifalari. O`zbekiston Respublikasining tinchliksevar tashqi siyosati asoslarining yaratilishi va uning siyosiy, huquqiy asoslari o`rganish, taxlil qilish, umumjahon jarayonlariga qo`shilish, qo`shni mamlakatlari bilan iqtisodiy hamkorligini tahlil qilish orqali o`rganish bitiruv malakaviy ishning asosiy maqsadini tashkil etadi. Bundan tashqari, mavzuni yanada kengroq o`rganish, hamkorlik munosabatlarini xolisona tadqiq va tahlil qilish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shundan kelib chiqib tadqiqot davomida hal qilinishi lozim bo`lgan quyidagi vazifalar belgilandi:

- Respublikamiz tashqi siyosatida huquqiy asoslari o`rganish
- O`zbekiston tashqi siyosatida tinchliksevar omilini tahlil qilish;
- Davlatlararo munosabatlarda iqtisodiy sohadagi hamkorlikni qiyoslash va tahlil qilish;
- O`zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning tashqi siyosiy strategiyasi o`rganish

Tadqiqotning o`rganilgan darajasi.

Мавзунинг ўрганилганлик даражаси. Мустақил Ўзбекистон шароитида ташқи сиёсатнинг устувор йўналишлари ва истиқболларини ўрганиш республикамиз сиёсатшунослигида янги йўналишлардан бири бўлди. Кейинги 6 йилларда давлатимиз ташқи сиёсатининг у ёки бу қирралари билан боғлиқ илмий тадқиқотлар сони кескин суръатларда ошди дейиш мумкин. Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсий фаолиятига қизиқиш республика илмий доирасидагина эмас, балки хорижий давлатлар илмий ва расмий доираларида бўлганлигини кузатиш мумкин.

Ўзбекистонда олиб борилаётган ижтимоий-сиёсий ислохотларнинг баъзи бир жиҳатлари, минтақавий хавфсизлик тизими ва унда Ўзбекистоннинг тутган ўрни билан боғлиқ масалаларнинг айрим қирралари ўзбекистонлик тадқиқотчи олимларнинг ҳам бир қатор илмий ишлари ва вақтли матбуотдаги

мақолаларида ўз аксини топган. Бу борада Р.Алимов, Р.Жумаев, Т.Жўраев, Н.Тўлаганова, Б.Тўраев, У.Убайдуллаев, А.Ҳайдаров, Ф.Толипов, М.Бахадиров, И.Бобоқулов, В.Парамонов, Б.Хўжанов, Х.Умаров ва бошқа шу каби олимларнинг илмий асарлари ва мақолаларини келтириб ўтиш мумкин⁴.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi eng avvalo shundan iboratki, O'zbekistonning horijiy mamlakatlar bilan teng huquqli diplomatik aloqalari, uning ijtimoiy turmushda tutgan o'rni va roli nuqtai nazaridan o'rganilib, yoritilib berilmoqda. Tadqiqot ishining yana bir jihati shundan iboratki, O'zbekiston **tashqi siyosatining asosiy ustuvor yo'nalishlari va istiqbollari 1998 yildan 2018 yilgacha** qamrab olinib, O'zbekistonning horijiy mamlakatlar bilan teng huquqli iqtisodiy, madaniy sohalardagi riojlanish tarixi yaxlit tarzda yoritilib berilmoqda.

Тадқиқотнинг объект ва предмети. Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсий фаолияти тадқиқотнинг объекти ҳисобланади. Ўзбекистон ташқи сиёсатидаги устувор йўналишлар ҳамда давлатнинг кўптомонлама ва иккитомонлама ҳамкорликларини ўзида акс эттирган сиёсий жараёнлар битирув малакавий ишининг предметиدير.

Bitiruv malakaviy ishning tarkibi. Tadqiqot ishi kirish, ikki bob, to'rt paragraf, xulosa, foydalanilgan manba va adabiyotlar ro'yxatidan iborat.

⁴ Тўраев Б.Убайдуллаев У.Жамиятда барқарорлик ва тинчликни таъминлашда янгича тафаккур – Ўзбекистон XXI асрга интилмоқда. Т.: Ўзбекистон, 2004; Ҳайдаров А. Центральная Азия во внешней политике : Дис... док.полит.наук. –Т.: ТашГИВ, 1998. -371с.; Толипов Ф. Большая стратегия Узбекистана в условиях геополитической трансформации Узбекистана. -Т.: Фан, 2005; Бобоқулов И. Transafghan corridor: problems and perspectives //Сборник трудов исследователей Узбекистана. - Шах Алам, Малайзия, Университет МАРА, 2007. – С. 9-13; Парамонов В. К анализу роли и место США в геополитической ситуации в Центральной Азии. Ўзбекистонда политология. –Т.: Шарқ,

1.Bob. O'ZBEKISTONNING JAHON HAMJAMIYATGA QO'SHILISHI, UNING RIVOJLANISHI VA XALQARO NUFUZINING ORTIB BORISHI.

1.1. O'zbekiston Respublikasi tinchliksevar tashqi siyosatining yaratilishi va uning siyosiy, huquqiy asoslari.

XX asr so'ngida Markaziy Osiyo mintaqasida yirik o'zgarishlar va katta jahonshumul voqealar yuz berdi. Markaziy Osiyo mintaqasida yangi suveren, mustaqil davlatlar tashkil topdi. Bu esa esa jahon siyosiy xaritasida o'zgarishlarga olib keldi. Markaziy Osiyo mintaqasida O'zbekiston, Qozog'iston, Turkmanston, Tojikiston, Qirg'iziston kabi yangi mustaqil davlatlar o'zining yangi taraqqiyot yo'li hamda milliy rivojlanish modellarini ishlab chiqdilar va hayotga tadbiq etdilar. Endigina mustaqil taraqqiyot yo'lida turgan davlatlarning har birining olida eng muhim ustivor vazifa sifatida mintaqaviy xavfsizlik, tinchlik va barqaror taraqqiyot masallari turar edi. Markaziy Osiyo davlatlari, jumladan, O'zbekiston tashqi siyosatining eng muhim ustivor yo'nalishlaridan biri mintaqaviy xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlash, xalqlar tinchligiga raxna soluvchi terrorizmning har qanday ko'rinishiga qarshi kurash olib borishdan iborat.

Kishilik taraqqiyoti tarixidan ma'lumki, hech qaysi davlat, jamiyat o'z qobig'iga o'ralib, rivojlanmagan. Buning aksi o'laroq, mustaqil rivojlanish yo'lini tanlashi bilanoq jahon hamjamiyatiga qo'shilib, o'zaro ko'p tomonlama hamkorlikni rivojlantirib taraqqiyot pillapoyalaridan dadil borgan.

O'zbekiston ham mustaqillikni qo'lga kiritishi bilanoq o'z tashqi siyosatining ustivor yo'nalishlarini belgilab oldi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi xalqaro munosabatlarning to'la huquqli sub'ekti sifatida tashqi siyosati davlatlarning suveren tengligi, kuch ishlatmaslik yoki kuch bilan tahdid qilmaslik, chegaralarning daxlsizligi, nizolarni tinch yo'l bilan hal etish, boshqa davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik qoidalariga va xalqaro huquqning umume'tirof etilgan boshqa qoidalari va normalariga asoslangan huquqiy asoslari ishlab chiqildi. SHuningdek, respublikamiz davlatning xalqning oliy manfaatlari, farovonligi va xavfsizligini ta'minlash maqsadida ittifoqlar tuzishi,

hamdo'stliklarga va boshqa davlatlararo tuzilmalarga kirishi va ulardan ajralib chiqishi konstitutsiyaviy normalar asosida mustahkamlandi.⁵

Mustaqillikning dastlabki kunlaridayoq O'zbekistonning milliymanfaatlariga mos keladigan puxta tashqi siyosiy yo'lni belgilash, jahon hamjamiyatiga qo'shilish, horijiy mamlakatlar bilan siyosiy, diplomatik iqtisodiy, ilmiy-texnikaviy, madaniy aloqalar o'rnatish masalalari dolzarb vazifa sifatida ko'ndalang bo'lib turardi. Bu osongina yechiladigan vazifalar emas edi. Masalaning murakkabligi shundan iborat ediki, Ittifoq davrida tashqi siyosat yuritish, tashqi dunyo bilan aloqa qilish, tashqi savdoni tashkil etish Moskva, markaziy hokimiyat tomonidan olib borilar edi. Respublikalar esa, jumladan, O'zbekiston ham tashqi dunyodan ajralgan, to'g'ridan-to'g'ri aloqa qilolmaydigan yopiq mamlakat edi. Shu bois davlatimiz tashqi siyosat yuritish tajribasiga ham, jahon diplomatiyasini, tashqi iqtisodiy faoliyatni biladigan kadrlarga ham ega emas edi. Respublikada bunday kadrlar tayyoplovchi birorta ham o'quv yurti yo'q edi. Vaziyat zudlik bilan tashqi siyosiy va tashqi iqtisodiy aloqalarni shakllantirishni talab qilmoqda edi. Respublikamiz Biinchi Prezidenti Islom Karimovning «O'zbekistonning o'z istiqloq va taraqqiyot yo'li»⁶, «O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari»⁷, «O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida»⁸, «O'zbekiston XXI asrga intilmoqda»⁹, «O'zbekistonning 16 yillik mustaqil taraqqiyot yo'li»¹⁰, «YUksak ma'naviyat – yengilmas kuch»¹¹ kabi asarlarida va «Bizning bosh maqsadimiz – jamiyatni demokratlashtirish va yangilash, mamlakatni modernizatsiya va isloh etishdir»¹², «Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini

⁵ Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. Т.: «Ўзбекистон», 2003 йил, 6 – бет.

⁶ Қаранг: Каримов И. Ўзбекистоннинг ўз истиклол ва тараққиёт йўли. Т.: «Ўзбекистон», 1992 йил.

⁷ Қаранг: Каримов И. Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари. Т.: «Ўзбекистон» 1996 йил.

⁸ Қаранг: Каримов И. Ўзбекистон иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш йўлида. Т.: «Ўзбекистон» 1996 йил.

⁹ Қаранг: Каримов И. Ўзбекистон XXI асрга интилмоқда. Т.: «Ўзбекистон» 1999 йил.

¹⁰ Қаранг: Каримов И. Ўзбекистоннинг 16 йиллик мустақил тараққиёт йўли. Т.: «Ўзбекистон» 2007 йил.

¹¹ Қаранг: Каримов И. Юксак маънавият – енгилмас куч. Т.: «Ўзбекистон» 2008 йил.

¹² Қаранг: Каримов И. Бизнинг бош мақсадимиз – жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислох этишдир. Т.: «Ўзбекистон» 2005 йил.

rivojlantirish konsepsiyasi”¹³ kabi ko’plab ma’ruzalarida mustaqil tashqi siyosat yuritish qoidalari nazariy va amaliy jihatdan puxta asoslab berildi. O’zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining **17-moddasida¹⁴** tashqi siyosat qoidalari qonunlashtirildi va u jahondagi ko’plab mamlakatlar bilan hamkorlik jarayonlari ortga qaytmasligining huquqiy kafolati bo’lib xizmat qilmoqda. O’zbekistonni xalqaro huquq sub’ekti sifatida belgilaydigan, respublikaning tashqi siyosiy va tashqi iqtisodiy aloqalarini tartibga soladigan qonunlar qabul qilindi. «O’zbekiston Respublikasi tashqi siyosiy faoliyatining asosiy prinsiplari to’g’risida»gi, «Chet el investitsiyalari va xorijiy investorlar faoliyatining kafolatlari to’g’risida»gi, «Tashqi iqtisodiy faoliyat to’g’risida»gi¹⁵ va boshqa qonunlar hamda normativ hujjatlar ana shular jumlasidandir. Bular faol va keng ko’lamli hamkorlik uchun mustahkam huquqiy kafolat yaratib berdi. Tashqi aloqalarni ta’minlaydigan vazirliklar va muassasalar tashkil etildi. Tashqi ishlar vazirligi, Tashqi iqtisodiy aloqalar vazirligi, Tashqi iqtisodiy faoliyat Milliy banki, ixtisoslashtirilgan tashqi savdo firmalari shular jumlasidandir. Jahon iqtisodiyoti va diplomatiyasi universiteti, O’zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat va jamiyat qurilish akademiyasi va boshqa universitetlarda tashqi siyosiy va tashqi iqtisodiy faoliyat sohasi uchun mutaxassis kadrlar tayyorlash yo’lga qo’yildi. Tashqi siyosatga tinchlik, barqarorlik, hamkorlik yo’li asos qilib olindi.

O’zbekiston Respublikasi tashqi siyosatining asosiy tamoyillari quyidagilar:

- mafkuraviy qarashlardan qat’iy nazar hamkorlik uchun ochiqlik, umuminsoniy qadriyatlarga, tinchlik va xavfsizlikni saqlashga sodiqlik;
- davlatlarning suveren tengligi va chegaralar daxlsizligini hurmat qilish;
- boshqa davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik;
- nizolarni tinch yo’l bilan hal etish;
- kuch ishlatmaslik va kuch bilan tahdid qilmaslik;
- inson huquqlari va erkinliklarini hurmatlash;

¹³ Қаранг: Каримов И. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси. “Халқ сўзи” 2010 йил 13 ноябр.

¹⁴ Қаранг: Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. Т.: “Ўзбекистон”, 2009 йил.

¹⁵ Қаранг: Ўзбекистон Республикасининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари тизими. Т.: 2009 йил.

- ichki milliy qonunlar va huquqiy normalardan xalqaro huquqning umum e'tirof etilgan qoidalari va normalarining ustivorligi;
- davlatning, xalqning oliy manfaatlarini, farovonligini va xavfsizligini ta'minlash maqsadida ittifoqlar tuzish, hamdo'stliklarga kirish va ulardan ajralib chiqish;
- tajovuzkor harbiy bloklar va uyushmalarga kirmaslik;
- davlatlararo aloqalarda teng huquqlilik va o'zaro manfaatdorlik, davlat milliy manfaatlarining ustunligi;
- tashqi aloqalarni ham ikki tomonlama, ham ko'p tomonlama kelishuvlar asosida rivojlantirish, bir davlat bilan yaqinlashish xisobiga boshqasidan uzoqlashmaslik.¹⁶

Mamlakatimizning jahon xalqlari tinchligi va xavfsizligiga mos bo'lib tushgan tinchliksevar tashqi siyosati, uni jahonda mustaqil davlat sifatida tezda tan olinishini ta'minladi. O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligini dunyodagi nufuzli davlatlar tan oldi, ularning ko'plari bilan diplomatik siyosiy, iqtisodiy, ilmiy-texnikaviy va madaniy aloqalar o'rnatildi.

O'zbekistonning jahon hamjamiyatida obro'-e'tiborining, nufuzining tobora oshib borishi ham istiqloqlarning hosilasidir. Buning bir qancha omillari va manbalari mavjud:

Birinchidan, faqat mustaqil, ozod jamiyatdagina iqtisodiy infratuzilmaning barcha tarmoqlarini muttanosib rivojlantirishning ijtimoiy-siyosiy shart-sharoiti yaratiladi. Sobiq sovet hukmronligi yillarda O'zbekiston faqat xom ashyo yetishtiruvchi hudud edi. O'zbekiston mustaqilligi sharoitida og'ir va yengil sanoatning ko'plab turlari barpo etildi. Endi O'zbekiston o'zining sifatli mahsulotlari bilan jahon bozorlarida obro'-e'tibor topmoqda, ko'plab buyurtmalar qabul qilmoqda.

Ikkinchidan, istiqloq – bu dunyoga chiqish, jahon davlatlari va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilish demak. Mustaqillik sharoitida davlat o'z qobig'iga o'ralib, mutlaqo, rivojlana olmaydi. SHuning uchun ham O'zbekiston

¹⁶ Shamsutdinov R., Mo'minov X. O'zbekiston tarixi. T.: «Sharq»,2013. – B.605.

istiqlolning dastlabki davridanoq jahon hamjamiyatiga qo'shilish siyosatini olib bordi. Bu siyosat mohiyatan o'zaro hurmat va milliy manfaatdorlikka asoslangandir. Binobarin, «O'zbekistonning milliy manfaatlariga mos keladigan ko'p tomonlama faol tashqi siyosatini amalga oshirish – davlatimizning mustaqilligini mustahkamlash, iqtisodiy qiyinchiliklarni bartaraf etish va xalq turmushini yaxshilashning zarur sharti va g'oyat muhim vositasidir». ¹⁷

Uchinchidan, har bir davlatning tashqi siyosiy mavqei, nufuzi u mamlakatdagi siyosiy vaziyatga, ijtimoiy-iqtisodiy, intellektual-huquqiy rivojlanish darajasiga, moddiy, tabiiy-ashyoviy zahiralarga v.h. bog'liq. O'zbekistonda barqaror tinchlikning ta'minlanishi sifatli qishloq xo'jaligi va sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishga asos bo'lmoqda. Demak, mamlakatning iqtisodiy qudrati tobora mustahkamlanmoqda. O'z navbatida jamiyatda uning ko'p yo'nalishi faol tashqi siyosat uchun ijtimoiy, iqtisodiy, ma'naviy asos hozirladi.

To'rtinchidan, O'zbekistonning xalqaro mavqei mustahkamlanib, nufuzi oshib borishining muhim omillaridan biri jahon hamjamiyati bilan hamkorlik qilish jarayonida yangi texnologiya va barqaror investitsiyani jalb qilinishidir. Bu borada O'zbekistonning hamdo'stlik mamlakatlari orasida natijalari samaralidir. Juda qisqa vaqtda O'zbekistonda hozirgi zamon texnologiyasi bilan ishlaydigan yuzlab yirik qo'shma korxonalar qurildi va muvaffaqiyatli ishlamoqda. Bu qo'shma korxonalarda ishlab chiqarilgan mahsulotlarga jahon bozorlarida talab tobora oshib bormoqda. SHuningdek, O'zbekistonning geosiyosiy jihatdan qulayligi ya'ni Markaziy Osiyoning tabiiy-xomashyo, energetika, transport va boshqa kommunikatsiyalarga qulay va boy mintaqada joylashganligi ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Beshinchidan, O'zbekistonning jahondagi nufuzining mustahkamlanishi va yuksalishida mamlakatda xalqaro huquq talablariga javob beradigan milliy huquqiy tizimning yaratilganligidadir. Bu qonunlar majmuasida xalqaro huquq normalarining ustivorligi tan olinganligidadir. SHuning uchun ham O'zbekiston

¹⁷ Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. 1-жилд, Т.: «Ўзбекистон», 1996, 50-бет.

davlatining tashqi siyosatida ochiq oydinlik prinsipiga amal qilib, mafkuraviy, diniy qarashlaridan qat'iy nazar, dunyoning barcha tinchliksevar davlatlari bilan ikki tomonlama faol aloqalar o'rnatgan.

Oltinchidan, O'zbekistonnig jahon hamjamiyatidagi mavqeining mustahkamlanishi va nufuzining oshishida uning eksport qudrati yetakchi o'rinda turadi. Eksportga yo'naltirilgan iqtisodiyot nafaqat jamiyat ijtimoiy taraqqiyotini tezlashtiradi, balki uning uzoq kelajak istiqbolini ham belgilab beradi. Bu borada O'zbekiston istiqbolining o'n olti yilligi arafasidagi eng katta yutug'i eksport mahsulotlarini xomashyo holatida emas, balki jahon standartlari darajasidagi xaridorbop sanoat mahsulotlari sifatida chiqarishga erishganligidadir. Bu mamlakat iqtisodiyotini intensiv rivojlantirishning eng qulay yo'li. Hozir O'zbekistonda paxta tolasiga sanoat ishlovi beradigan, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qadoqlaydigan, xaridorgir sifatli kiyim-kechak ishlab chiqaradigan o'nlab sanoat korxonalarining ishlayotganligi mamlakatning eksport ko'lamini bildirib turibdi. O'zbekistonda tayyorlangan mahsulotlar allaqachon jahon bozorlariga kirib bordi va o'zining talabchan xaridorlariga ega. Bu O'zbekiston Birinchi Prezidenti I.Karimovning «eksport imkoniyatlarini kengaytirish, jahon bozorlariga kirib borish uchun, avvalo, qimmatbaho xom ashyoni qayta ishlash negizida tayyor mahsulot ishlab chiqaruvchi qo'shma korxonalarni rivojlantirish zarur.»¹⁸ - degan g'oyasining hayotiy ifodasidir.

Ettinchidan, O'zbekistonning xalqaro aloqalari faqatgina savdo-iqtisodiy aloqalar bilan chegaralanmaydi. U juda ham ko'plab yirik xalqaro tashkilotlar, ilmiy, madaniy muassasalarning teng huquqli a'zosidir. Jumladan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti, yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti, NATOning «Tinchlik yo'lida hamkorlik» dasturi, Jahon Sog'liqni Saqlash tashkiloti, YUNESKO, Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti, Xalqaro valyuta fondi, Jahon banki, Xalqaro moliya korporatsiyasi kabi o'nlab xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qiladi. Endi yosh O'zbekiston dunyoga chiqdi, uni jahon tanidi va tan oldi. Bunda

¹⁸ Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. 1-жилд, Т.: «Ўзбекистон», 1996, 337-бет.

«O'zbekiston kelajagi buyuk davlat» degan bashoratning amaldagi tasdig'i mujassamlashgan.

«Ўзбекистон Республикасининг ташқи сиёсий фаолиятининг асосий принциплари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 26-декабр Қонуни мустақил ташқи сиёсий доктринани шакллантиришнинг шох кўчасини очиб берди. Ушбу ҳужжатга кўра дунёда барқарорликнинг сақланиши, ўз хавфсизлигининг ҳамда тараққиёт йўлидан барқарор ривожланиш учун шарт-шароитларнинг таъминланиши Ўзбекистон учун олий миллий устувор йўналишлардир.

2012 йил Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсати учун том маънода тарихий йил бўлди, десак, асло муболоға бўлмайди. Зеро, айнан шу йили мамлакатимизнинг Биринчи раҳбари Ислом Каримов томонидан қонунчилик ташаббуси тартибида киритилган «Ўзбекистон Республикасининг ташқи сиёсий фаолияти Концепциясини тасдиқлаш тўғрисида»ги Қонун Олий Мажлис томонидан қабул қилинди ва у кучга кирди. Мазкур Қонунни мамлакатимизнинг узоқ йилларга мўлжалланган ташқи сиёсат стратегиясини белгилаб берувчи ўта муҳим ҳужжат сифатида баҳолаш мумкин¹⁹.

Qonunda belgilab berilgan asosiy prinsiplar muhim voqea bo'ldi. Bu prinsiplar quyidagilardan iboratdir:

1. O'zbekistonning turli harbiy bloklardan uzoq bo'lishi;
2. O'zining suverentiteti va hududiy yaxlitligini himoya qilish bo'yicha qat'iy pozitsiyaga ega bo'lishi va o'z hududida xorijiy davlatlarning harbiy bazalarini joylashtirilishiga yo'l qo'ymasligi;
3. Ochiq, izchil va faol tashqi siyosat olib borish²⁰.

Demak, keltirilgan ilmiy xulosalardan aniq bo'lmoqdaki, faqat mustaqil ozod jamiyat o'zini har tomonlama, jumladan, xalqaro munosabatlar doirasida ham yaqqol namoyon eta olar ekan. Mustaqil O'zbekiston bu maktabni yana

¹⁹ Жўраев Қ.А. Ўзбекистон ташқи сиёсий фаолияти Концепциясининг мамлакатимиз теварагида хавфсизлик, барқарорлик ва яхши кўшничилик маконини яратишдаги аҳамияти // Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 20 йиллигига бағишланган илмий-амалий конференция материаллари тўплами: Тошкент, 5 декабрь 2012. / масъул муҳаррирлар: Ш.А.Ёвқочев, Б.Э.Очилов. – Т.:ТошДШИ, 2012. – Б. 3.

²⁰ Xalq so'zi 2013-yil 14-iyun

muvaffaqiyatli o'tadi. Endilikda O'zbekiston davlati jahon hamjamiyatining katta minbaridan turib dunyoning global muammolarini hal qilishda faollik va tashabbus ko'rsatmoqda.

Ўзбекистоннинг ташқи сиёсат концепцияси ўтган мустақил тараққиёт йиллари давомида мамлакатимизда ташқи сиёсат борасида тўпланган миллий тажрибани умумлаштириш, қолаверса, илғор хорижий мамлакатлар тажрибасини чуқур ўрганиш асосида ишлаб чиқилган бўлиб, у ҳозирги даврнинг мураккаб хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда мамлакатимиз ташқи сиёсатининг ўрта ва узоқ муддатли стратегик мақсад ва вазифаларини ўзида мужассам этади.

1.2.O'zbekistonning jahon hamjamiyatidagi o'рни. Xalqaro tashkilotlar bilan aloqalar o'rnatilishi.

O'zbekiston mustaqillikka erishgandan keyingi yutuqlardan muhimi uning jahon hamjamiyatidan munosib o'rin olganidir. 1991-yil 31-avgustda Oliy Kengash VI sessiyasida qabul qilingan «Mustaqillik haqidagi Qonun»da O'zbekistonning tashqi siyosatdagi yo'li aniq qilib belgilangan edi. Jumladan unda: «Xalqaro hamjamiyatning to'la huquqli a'zosi bo'lgan O'zbekiston Respublikasi xalqaro munosabatlarda mustaqil davlat, xalqaro huquq sub'ekti sifatida qatnashadi, uning maqsadlari mustahkam tinchlik, qurolsizlanish, o'z hududini qurol-yaroqlardan xoli qilish, yadroviy qurolni va boshqa ommaviy qirg'in qurollarini yo'qotish, suveren davlatlar o'rtasidagi nizo va ziddiyatlarni hal etishda kuch ishlatish va tazyiqqa yo'l qo'ymaslikdan iborat»²¹, - deb qayd qilindi.

Oradan ma'lum muddat o'tgandan so'ng 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining bu yo'l yana bir bor ta'kidlanib davlatimiz tashqi siyosatining asosiy qoidalari qonun bilan mustahkamlab qo'yildi. «O'zbekiston Respublikasi xalqaro munosabatlarning to'la huquqli sub'ektidir. Uning tashqi siyosati davlatlarning suveren tinchligi, kuch ishlatmaslik yoki kuch bilan tahdid qilmaslik, chegaralarning daxlsizligi, nizolarni tinch yo'l bilan hal etish, boshqa davlatlarning ichki ishlariga aralashmaslik qoidalariga va xalqaro huquqning umume'tirof etilgan boshqa qoidalari va me'yorlariga asoslanadi. Respublika davlatning, xalqning oliy manfaatlari, farovonligi va xavfsizligini ta'minlash maqsadida ittifoqlar tuzishi, hamdo'stliklarga va boshqa davlatlararo tuzilmalarga kirishi va ulardan ajralib chiqishi mumkin»²², - deyiladi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 17-moddasida.

Конституциянинг 17-моддасида белгиланган ташқи сиёсатнинг ҳуқуқий асосларини:

- “Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисида”ги 1991 йил 31 августдаги қонуни;

²¹ Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикасининг Қонуни. Инсон ҳуқуқлари.- Т.: Ўзбекистон, 1997. -76.

²² Ўзбекистон Республикаси Конституцияси.- Т.: Ўзбекистон, 2009. -36.

- “Ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида”ги 2000 йил 26 майдаги янги таҳрирдаги қонуни;
- “Мудофаа тўғрисида”ги 2001 йил 11 майдаги янги таҳрирдаги қонуни;
- “Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсий фаолиятининг асосий принциплари тўғрисида”ги 1996 йил 26 декабрдаги қонуни;
- “Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари тўғрисида”ги 1995 йил 22 декабрдаги қонуни;
- Олий Мажлисининг 1995 йил 30 август Қарори билан қабул қилинган “Ўзбекистон Республикасининг Ҳарбий доктринаси” каби норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ташкил этади.

О‘zbekistonning tashqi siyosat borasida tutgan yo‘li davlatimiz biron bir buyuk davlat ta’sir doirasiga tushib qolmasligi, xalqaro maydonda tinchlik va xavfsizlikni ta’minlash, mojarolarni tinch yo‘l bilan hal etish, boshqa mamlakatlarning ichki siyosat iga aralashmaslik, mafkuraviy qarashlardan qat’i nazar tashqi siyosatda ochiq-oydinlik tamoyilini ro‘yobga chiqarish, xalqaro tashkilotlar doirasida hamkorlikni chuqurlashtirish hamda xalqaro huquqning umume’tirof etilgan qoidalari va mezonlariga asoslanadi.

1992 yil 2-martda O‘zbekiston Respublikasi o‘z tarixida birinchi bor jahon hamjamiyatining teng huquqli sub’ekti sifatida Birlashgan Millatlar Tashkiloti a’zolicigiga qabul qilindi. Bu tarixiy voqea O‘zbekistonning mustaqil davlat sifatida xalqaro hamjamiyatdan munosib o‘rin olishida katta ahamiyatga ega bo‘ldi. Markaziy Osiyoda xavfsizlik, barqarorlik va hamkorlik masalalari bo‘yicha BMTning Toshkentda doimiy ishlovchi seminarini chaqirish, Tojikiston va Afg‘oniston mojarolari, narkobiznesga qarshi kurashni kuchaytirish, Orol muammosini hal etish va boshqa masalalar bo‘yicha bir qator takliflarni o‘rtaga qo‘ydi.

O‘zbekiston Prezidentining asosli mulohazalari bu nufuzli tashkilot tomonidan inobatga olinib, 1993 yil fevral oyida Toshkentda BMT vakolatxonasi ta’sis etilib, ish boshladi²³. Xolid Malik BMTning O‘zbekiston dagi vakili qilib yuborildi.

²³ Ergashev Q., Hamidov H. . O‘zbekiston tarixi. T.: «Gafur Gulom»,2015. – B.563

Bugungi kunda Birlashgan Millatlar Tashkilotining O‘zbekistondagi vakolatxonasi respublikada BMTning Taraqqiyot Dasturi, Sanoat taraqqiyoti Dasturi, qochoqlar ishi bo‘yicha vakillari Oliy Komissari, Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti, Aholi joylashish jamg‘armasi, Narkotiklarni nazorat qilish bo‘yicha Dastur, Bolalar jamg‘armasi singari ixtisoslashgan muassasalarni o‘z tarkibiga birlashtirishga muvaffaq bo‘ldi.

O‘zbekiston 1992 yil fevral oyida dunyoda tinchlikni mustahkamlash, inson huquqlarini himoya qilish bo‘yicha katta tadbirlarni amalga oshirayotgan nufuzli xalqaro tashkilot evropada Xavfsizlik va Hamkorlik Tashkilotiga (YXHT) a‘zo bo‘lib kirdi. I.A.Karimovning 1992-yil 9-10-iyulda bo‘lib o‘tgan evropada Xavfsizlik va Hamkorlik Tashkilotining majlisida ishtirok etishi, nutq so‘zlashi va uning 10-iyulda bo‘lgan majlisiga raislik qilishi O‘zbekiston ning jahon hamjamiyatiga muvaffaqiyatli kirib borayotganligini ko‘rsatdi.

O‘zbekistonning xalqaro miqyosda tinchliksevar siyosat o‘tkazishi uchun keng imkoniyatlar vujudga keldi. 1993-yil sentabrda bo‘lib o‘tgan Birlashgan Millatlar Tashkilotining 48-sessiyasida O‘zbekiston Birinchi Prezidenti I.A.Karimovning ishtiroki va unda qilgan ma‘ruzasi O‘zbekistonni jahonga ko‘hna va navqiron davlat sifatida tanitdi²⁴.

O‘zbekiston jahondagi 105 mamlakatni birlashtiruvchi qo‘shilmaslik harakatiga qabul qilindi. Bo‘lg‘usi jahon Parlamentining timsoli bo‘lmish Parlamentlararo Ittifoqqa kirdi.

Mamlakatimiz Parlamentlararo Ittifoqning 93 va 94-konferensiyalarida hamda YXHT Parlament Assambleyasining har yili o‘tkaziladigan sessiyasida muntazam qatnashmoqda. Oliy Majlis Raisi YXHT Parlament Assambleyasining Vitse-prezidenti etib saylandi. Ana shu va boshqa xalqaro anjumanlarda O‘zbekiston vakillari ma‘ruza va axborotlar bilan chiqdilar, qator takliflarni o‘rtaga tashladilar. Shu tariqa respublika Parlamenti a‘zolarining ovozi xalqaro maydonda baralla

²⁴ Каримов И.А. Президент И.А.Каримовнинг БМТ Бош Ассамблеясининг 48-сессиясидаги маърузаси. –Т.: Ўзбекистон, 1993.- 40 б.

yangramoqda. Davlatimizning obro‘-e‘tibori mustahkamlanib, xalqaro miqyosda tobora ko‘proq e‘tirof etilmoqda.

Mustaqillikning ilk damlaridayoq Oliy Majlis Raisi e.X. Xalilovning Avstriya, Germaniya, Ispaniya, SHveysariya, Belgiya, Bolgariya, Pokiston, Turkiya, Janubiy Koreya va boshqa bir qancha mamlakatlarning davlat boshliqlari, parlament va vakolatxonalar boshliqlari bilan uchrashuvlari bo‘lib o‘tdi. Oliy Majlisda o‘n uchta parlament delegatsiyasi, shu jumladan GFR, Yaponiya, Quvayt, Litva, Latviya, Pokiston, Bolgariya va Turkiya mamlakatlarining parlament delegatsiyalari, Shveysariya, Xitoy, GFR va Litvaning rasmiy hukumat delegatsiyalari, turli xalqaro tashkilotlarning o‘n uch nafar vakili, xorijiy davlatlarning O‘zbekiston dagi elchilari va elchixonalari hamda vakolatxonalari xodimlaridan 28 kishi, shu jumladan, Fransiya, GFR, Janubiy Koreya, AQSH, Rossiya, Pokiston, Turkiya, Buyuk Britaniya, Shvetsiya, Hindiston namoyandalari qabul qilindi. O‘z navbatida O‘zbekiston parlamenti a‘zolarining delegatsiyalari bir qancha davlatlarda, shu jumladan, AQSH, GFR, Turkiya kabi mamlakatlarda bo‘lishdi²⁵.

O‘zbekiston Respublikasi bir qator ixtisoslashgan nufuzli xalqaro iqtisodiy, ilmiy-texnika va madaniy tashkilotlar - Jahon iqtisodiy hamkorlik tashkiloti, Jahon Banki, Xalqaro valyuta jamg‘armasi, evropada tiklanish va taraqqiyot banki, Xalqaro mehnat tashkiloti, Xalqaro pochta ittifoqi, Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti, Xalqaro Olimpiya Qo‘mitasi, Osiyo va Tinch okean havzasi bo‘yicha iqtisodiy va ijtimoiy komissiya, Markaziy Osiyo mamlakatlari iqtisodiy hamkorlik tashkiloti, Bojxonalar hamkorligi Kengashi, BMTning ta‘lim, fan va madaniyat bo‘yicha Qo‘mitasi (YUNESKO) va boshqa tashkilotlar a‘zosidir²⁶.

O‘zbekiston mustaqil davlat sifatida ko‘plab xalqaro Konvensiyalarga va BMT hamda YXHT kabilarning protokollariga qo‘shildi. SHu yillar mobaynida O‘zbekiston o‘zining tashqi siyosatida, avvalo, jahonning taraqqiy etgan mamlakatlar bilan o‘zaro munosabatlarini rivojlantirishga katta ahamiyat berdi. AQSH, Germaniya, Fransiya, Italiya, Buyuk Britaniya, YAaponiya, Janubiy

²⁵ Каримов И.А. Ўзбекистоннинг сиёсий-ижтимоий ва иқтисодий истикболининг асосий тамойиллари.- Т.: Ўзбекистон. 1995.- 65 б.

²⁶ Толипов Ф. Большая стратегия Узбекистана в условиях геополитической трансформации Узбекистана. -Т.: Фан, 2005.

Koreya, Turkiya va boshqa ko‘plab rivojlangan mamlakatlar bilan o‘rnatilgan aloqalar o‘z natijalarini bera boshladi. Turkiya bilan abadiy do‘stlik shartnomasi O‘zbekiston tashqi siyosatidagi o‘ziga xos yangilikdir²⁷.

1995 yil 15-16-sentabrda Toshkentda Markaziy Osiyo Xavfsizlik va Hamkorlik masalalariga bag‘ishlangan seminar Kengashi bo‘ldi. Bu Kengashda ishtirok etish uchun 31 mamlakat, oltita Xalqaro Tashkilotlar vakillari qatnashdilar. Mintaqa xavfsizligi va mojarolarning oldini olish masalalari ko‘rib chiqildi²⁸.

1995 yil oktabrda nishonlangan Birlashgan Millatlar Tashkilotining 50 yilligi va uning yubiley sessiyasi O‘zbekistonning xalqaro siyosat borasidagi yangidan yangi imkoniyatlarini ko‘rsatishga sharoit yaratdi. Birinchi Prezidentimiz I.A.Karimovning ana shu mo‘tabar minbardan turib so‘zlagan nihoyatda qisqa va lo‘nda nutqi jahon hamjamiyatining tamoyilga aylangan qarashlarini o‘zgartirishga, xalqaro tashkilotlar faoliyatini yangicha shakl va mazmun bilan boyitishga o‘ziga xos ta’sir ko‘rsatdi. Jumladan, u mamlakatlararo, mintaqalararo va qit’alararo munosabatlarni chuqurlashtirish, har bir mintaqada vujudga kelayotgan ijtimoiy-siyosiy jarayonlarning borishidan oldindan ogoh bo‘lish, ularni o‘z vaqtida o‘rganish va zarur xulosalarga kelish, shu asosda umumbashariy muammolarni chigallashtirmasdan hal etish masalalarini ko‘tardi.

Darhaqiqat, XXI asr har bir davlat rahbarining faqat o‘z mamlakati va xalqi doirasida o‘ylashi kabi hodisalarni unchalik ham xush ko‘rmaydi. Yangi yuz yillik o‘z tabiati va ehtiyojiga ko‘ra endi tor «mahalliy» doiralardan keng dunyoviy maydonga chiqishni, mamlakatning kundalik tashvishlariga o‘ralashib qolmasdan, olam minbarlaridan turib dunyo kengliklariga nazar tashlashni va shu asosda umumbashariy muammolar hamda xalqaro masalalarni hal etishning umuminsoniy va er kurrasining istiqboliga daxldor bo‘lgan keng miqyosli fikrlash tarzini taqozo etadi. Bularning bari yangi dunyoning va yangi yuz yillikning jahon siyosatiga olib

²⁷ Каримов И.А. Ўзбекистоннинг сиёсий-ижтимоий ва иқтисодий истикболининг асосий тамойиллари.- Т.: Ўзбекистон. 1995.- 67 б.

²⁸ “Халқ сўзи” газетаси, 21 октябр, 1995 йил.

kirayotgan g'oyat insonparvar, hayotiy va ezgulikka tayangan, dunyo siyosatining yangi madaniyat darajasini belgilaydigan omillardir.

O'zbekiston Birinchi Prezidentining Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 50-sessiyasida ko'targan dolzarb masalalari butun jahon siyosatdonlari va ulkan davlat arboblari jiddiyroq o'ylashga, masalalar mohiyatini ancha chuqurroq anglashga, yangi asr ostonasida turib, yuz yilliklar ortini yorqinroq va ravshanroq ko'rishga da'vat etayotgani bejiz emas. I.A.Karimov bu ulkan minbardan turib, birinchidan, davlat arboblari va siyosatdonlar diqqatini milliy xavfsizlik masalasini hozirgi zamon talab va ehtiyojlari nuqtai nazardan qaytadan ko'rib chiqishga qaratdi. Chunki hozirgacha Xavfsizlik Kengashiga doimiy a'zo bo'lgan besh davlat Birlashgan Millatlar Tashkiloti a'ziligiga kirgan 187 davlat tashvishlarini, ularning muammolari va taqdirini hal etishga qodir emasligini, keng dunyoning bir-biriga o'xshamagan, bir-birini takrorlamaydigan va hatto bir-biriga zid muammolarining barchasini qamrab olishga kuchi etmasligini, bu keng miqyosli ishga qodir emasligini ko'rsatib berdi. SHuning uchun ham Xavfsizlik Kengashi doimiy a'zolari doirasini, ularning faoliyat maydonini kengaytirish va mazmunini chuqurlashtirish zarur ekanligiga hamjamiyat a'zolarining e'tiborini qaratmoqda. Ana shu kengash a'ziligiga Germaniya va Yaponiya mamlakatlarini ham qo'shish zarurligini aytdi va ularning nomzodini ko'rsatdi²⁹.

1997-2001 yillar davomida faoliyat olib borgan "6+2" guruhi 1997-yili O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tashabbusi bilan BMT kotibiyatida tashkil topgan edi. Bu guruh Afg'onistonda o'sha paytda hukmron bo'lgan ikki asosiy harbiy kuch- Ahmadshoh Ma'sud boshchiligidagi Tolibon harakati qo'shinlari o'rtasidagi qurolli to'qnashuv-u mojarolarni siyosiy yo'l bilan hal etish va bu mamlakatda tinchlik o'rnatishga qaratilgan edi. Muloqot guruhining birinchi uchrashuvi 1997-yil 16-oktabrda Nyu-Yokda bo'ldi. Mazkur anjuman O'zbekiston rahbariyatining ko'p yillik sa'y-harakatlari natijasi edi.

²⁹ Жўраев Н. Ўзбекистон тарихи: (Миллий истиқлол даври) 3-китоб. – Т.: Шарқ, 2011.- 653 б.

Mazkur muloqot guruhiga Afg'onistonga chegaradosh bo'lgan 6 mamlakat: Xitoy Xalq Respublikasi, Pokiston Islom Respublikasi, Eron Islom Respublikasi, Tojikiston, Turkmaniston, O'zbekiston va AQSH hamda Rossiya kiritilgan edi³⁰.

BMT Bosh Assambleyasining 2000-yil sentabr oyida o'tgan «Mingyillik sammiti»da davlatimiz rahbari xalqaro terrorchilik va giyohvand moddalarning noqonuniy savdosiga qarshi kurashga, mintaqaviy xavfsizlikni mustahkamlashga, BMT faoliyati va uning tarkibiy tizimini isloh qilishga doir ko'plab takliflarni bildirdi. Xalqaro jamoatchilik e'tiborini yana bir bor Orol muammosiga qaratdi. Ta'kidlamoq joizki, Orol dagi vaziyat nafaqat Markaziy Osiyo mintaqasi, balki butun dunyo mamlakatlarining ekologik muammosidir. SHundan kelib chiqqan holda, davlatimiz rahbari «Mingyillik sammiti»da ekologik xavfsizlik sohasidagi xalqaro hamkorlikni qo'llab-quvvatlash, ushbu xayrli ishlarga xalqaro tashkilot va donor mamlakatlardan moliyaviy vositalar jalb etish maqsadida BMTning Atrof-muhit muhofazasi bo'yicha xalqaro dasturi huzurida Orol va Orolbo'yi muammolari kengashini tuzishni taklif qildi³¹.

Evropada xavfsizlik va hamkorlik tashkilotining 1999-yilgi Istanbul sammitida Islom Karimov BMT huzurida terrorchilikka qarshi kurash bo'yicha xalqaro markaz tashkil etish g'oyasini ilgari surdi. 2001-yil 28-sentabrda BMT Xavfsizlik kengashi doirasida terrorchilikka qarshi kurash qo'mitasining tashkil etilishi bu g'oyaning amaliy natijasi bo'ldi³².

O'zbekiston ayni vaqtda BMTning mavjud 12 aksilterror konvensiyasiga hamda narkotik moddalar savdosiga qarshi kurashga oid konvensiyalariga qo'shilgan. Bu yo'nalishdagi hamkorlikning amaliy ifodasi sifatida 2000-yil 19-20-oktabr kunlari Toshkentda BMT bilan hamkorlikda «Markaziy Osiyoda xavfsizlik va barqarorlikni mustahkamlash: giyohvand moddalar, uyushgan jinoyatchilik va terrorizmga qarshi kurashda umumiy yondashuv» mavzuida xalqaro konferensiya o'tkazildi³³.

³⁰ Ergashev Q., Hamidov H. . O'zbekiston tarixi. T.: «Gafur Gulom»,2015. – B.563

³¹ “Халқ сўзи” газетаси, 2000 йил, 12-сентябр

³² Ergashev Q., Hamidov H. . O'zbekiston tarixi. T.: «Gafur Gulom»,2015. – B.563

³³ Каримов И.А. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт – пировард мақсадимиз. -Т., Ўзбекистон, 2000 йил, 8-жилд, -347б.

2006 yilning sentabrida esa Markaziy Osiyo mamlakatlari vakillari Qozog‘istonning Semipalatinsk shahrida «Markaziy Osiyoda yadro qurolidan xoli hudud barpo etish to‘g‘risida»gi shartnomani imzoladilar. Islom Karimov g‘oyasining amaliy natijasi bo‘lgan bu shartnoma mintaqamizda tinchlikni mustahkamlash va ommaviy qirg‘in qurollari tarqalishining oldini olishdagi, pirovardida dunyoda yalpi yadroviy xavfsizlikni ta‘minlash yo‘lidagi g‘oyat muhim qadam bo‘ldi.

Mamlakatimiz BMT va uning ixtisoslashgan tashkilotlari bilan turli yo‘nalishlarda samarali hamkorlik qilib kelmoqda. Bunda Islom Karimovning xalqaro integratsiyani kuchaytirish, barqarorlikni mustahkamlash va davlatlararo hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan hamda tinchlikparvarlikka asoslangan izchil siyosati muhim omil bo‘ldi³⁴.

2017-yilning sentabr oyida Nyu-York shahrida bo‘lib o‘tgan BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasida batafsil bayon qildi. So‘ng o‘tgan yilning noyabr oyida Samarqand shahrida bo‘lib o‘tgan "Markaziy Osiyo: yagona tarix va umumiy kelajak, barqaror rivojlanish va taraqqiyot yo‘lidagi hamkorlik" mavzusidagi konferensiyada davlatimiz rahbari Markaziy Osiyo, jumladan, Afg‘onistonda mustahkam tinchlik va barqarorlikni ta‘minlash bo‘yicha mintaqaviy va xalqaro miqyosdagi qo‘shma sa‘y-harakatlarning keng qamrovli dasturini taklif etdi³⁵.

Prezident Shavkat Mirziyoyev «globalashuv va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari jadal rivojlanib borayotgan bugungi sharoitda yoshlarga oid siyosatni shakllantirish va amalga oshirishga qaratilgan umumlashtirilgan xalqaro huquqiy hujjat – BMTning Yoshlar huquqlari to‘g‘risidagi xalqaro konvensiyasini ishlab chiqish"ni taklif etdi. Shuningdek, O‘zbekiston rahbari jahon jamoatchiligiga "islom dinining asl insonparvarlik mohiyatini" yetkazishga chaqirdi.

³⁴ «Ўзбекистон овози» газетаси, 2017 йил, 23 сентябрь.

³⁵ «Халқ сўзи» газетаси, 2000 йил, 22-сентябр

O'zbekiston Prezidenti BMTga a'zo davlatlarga "BMT Bosh Assambleyasining "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik" deb nomlangan maxsus rezolutsiyasini qabul qilish taklifi" bilan murojaat qildi. «Bu hujjatning asosiy maqsadi – barchaning ta'lim olish huquqini ta'minlashga, savodsizlik va jaholatga barham berishga ko'maklashishdan iborat. Ushbu rezolutsiya bag'rikenglik va o'zaro hurmatni qaror toptirish, diniy erkinlikni ta'minlash, e'tiqod qiluvchilarning huquqini himoya qilish, ularning kamsitilishiga yo'l qo'ymaslikka ko'maklashishga qaratilgan", deb ta'kidladi Shavkat Mirziyoyev", deyiladi TASS xabarida.

BMT rasmiy sayti (un.org) axborot berishicha, Shavkat Mirziyoyev Amudaryo va Sirdaryo havzalari suv resurslaridan foydalanish to'g'risidagi konvensiyalar loyihalarini qo'llab-quvvatlashini qayd etdi hamda xalqaro hamjamiyatni Orol dengizi butkul qurishining oldini olishga chaqirdi.

O'zbekiston AQSh Prezidenti Donald Trampning Afg'oniston bilan qo'shni mamlakatlarni afg'on muammosini tinch yo'l bilan hal qilishga ko'maklashishga oid da'vatini qo'llab-quvvatlaydi hamda, Prezident Shavkat Mirziyoyevning fikricha, Afg'onistonda tinchlikka erishishning yagona yo'li – markaziy hukumat va mamlakat ichidagi asosiy siyosiy kuchlar o'rtasida oldindan hech qanday shart qo'ymasdan, to'g'ridan-to'g'ri muloqot olib borishdir. Prezident O'zbekiston Afg'onistonning iqtisodiy tiklanishiga, uning transport va energetika infratuzilmasini rivojlantirishga, milliy kadrlarini tayyorlashga bundan buyon ham hissa qo'shadi, deb qayd qilib o'tdi.

II. BOB. Prezident Shavkat Mirziyoyevning tashqi siyosatda odil strategiyasi

2.1. O'zbekiston tashqi siyosatiga Harakatlar strategiyasining ahamiyati

O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2017—2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakat strategiyasi haqidagi farmonni imzoladi. Strategiya loyihasi dolzarb hamda aholi va tadbirkorlarni tashvishga solayotgan masalalarni atroflicha o'rganish, qonunchilik, huquqni muhofaza qilish amaliyoti va xorijiy tajribani tahlil qilish yakunlari bo'yicha ishlab chiqilgan. Harakatlar strategiyasi 5 bosqichda amalga oshirilib, ularning har biri bo'yicha yil nomlanishidan kelib chiqqan holda alohida bir yillik davlat dasturini tasdiqlashni nazarda tutdi. Imzolangan farmonda davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishning 5 ta ustuvor yo'nalishi keltirildi va shulardan beshinchisi -Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash hamda chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat sohasidagi ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilab o'tildi³⁶.

Strategiyaning mazmun va mohiyatiga tayanib, uning asosiy xususiyatlarini hisobga olishimiz kerak. Birinchidan, Strategiyani qabul qilish bugungi O'zbek jamiyatida jiddiy muammolar mavjudligini tan olish ekanini anglatadi. Bunday holatda, ushbu muammolarni yechish ham ularning to'g'ridan to'g'ri tan olinishidan boshlanadi. O'zbekistonning yangi rahbariyati Harakatlar Strategiyasi doirasida keng ko'lamlı va tarixiy islohotlarni yo'lga qo'yish orqali muhim qadamni qo'ydi.

Ikkinchidan, birinchi marta bunday keng ko'lamlı dastur Hukumat va xalq o'rtasida to'g'ridan to'g'ri muloqot orqali qabul qilindi. Avval uni qabul qilish strategiyasining loyihasi ommaviy axborot vositalarida va Internetda e'lon qilindi va har bir fuqaro o'z fikrini bildirish, qarashlari bilan bo'lishish va unga o'zgartishlar kiritishga imkon yaratdi. Shu nuqtayi nazardan qaraganda o'zbek xalqi, jumladan, ekspertlar hamjamiyati vakillari, xususiy sektor, tadbirkorlar,

³⁶Мирзиёев Ш. Харакатлар стратегияси. Т.: Адолат, 2017. – 112 б.

nodavlat tashkilotlar, hatto xorijiy ekspertlar ham strategiyaning hammualliflari bo'lishdi. Shu orqali xalq qaror qabul qilish jarayonida ishtirok etish uchun haqiqiy imkoniyatni qo'lga kiritdi va bu umummilliy muhokama mavzusiga aylandi.

Uchinchidan, Strategiya nafaqat hujjat, balki haqiqiy harakatlar va aniq choralar uchun yo'l xaritasidir. Bu balandparvoz gaplar yoki PR kampaniyasining populist deklaratsiyasi emas. Shu bois bugun biz O'zbekiston ijobiy va dinamik o'zgarishlarni kuzatmoqda. O'zbekiston viloyatlariga ko'plab tashriflar aholiga Prezident bilan muloqotga kirishish imkonini bermoqda. Hukumat va mintaqaviy darajada tez-tez o'zgarishlar, shuningdek, islohotlarga moyil bo'lgan yosh vazirlarni tayinlash O'zbekiston rahbariyatining modernizatsiya qilishga qaratilgan jiddiy e'tiborini tasdiqlaydi.

To'rtinchidan, O'zbekiston Markaziy Osiyo bo'yicha demografik ko'rsatkichlari eng yirik bo'lgan davlat hisoblanadi. Mintaqaning deyarli yarim aholisi O'zbekiston fuqarosi hisoblanadi. Mustaqillikdan buyon O'zbekiston aholisi 50 foizga (20 milliondan 33,2 milliongacha) oshdi. Bir so'z bilan aytganda, mintaqadagi har ikkinchi odam O'zbekiston Respublikasi fuqarosi hisoblanadi. Shunday qilib, Markaziy Osiyo aholisining yarmi rivojlanishning yangi bosqichiga o'tdi.

Shu munosabat bilan, Strategiyani amalga oshirish nafaqat O'zbekistonga, balki butun Markaziy Osiyo mintaqasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. O'zbekiston mintaqaning barcha davlatlari, jumladan, Afg'oniston bilan chegaradosh. O'zbekistonning faol mintaqaviy siyosati va butun dunyoga ochiqligi Markaziy Osiyoda yangi siyosiy voqea bo'ldi.

BMT Bosh Assambleyasining 2017 yil sentabridagi murojaatida Sh.Mirziyoev O'zbekiston zamonaviy tashqi siyosatining asosiy yo'nalishlarini ta'riflab, Markaziy Osiyo mintaqasi asosiy ustuvor yo'nalish ekanligini ta'kidladi va buni "ongli ravishdagi tanlov" deb atadi. U "tinch va iqtisodiy jihatdan gullab-yashnayotgan Markaziy Osiyo bizning eng muhim maqsadimiz va asosiy vazifamiz", deb ta'kidladi. Bundan tashqari, Prezident Markaziy Osiyo davlatlari

rahbarlarining sammitini tashkillashtirish tashabbusi bilan davlatlararo aloqalarni kuchaytirishga alohida urg'u berdi. U ta'kidlaganidek, "Prezidentlar muntazam maslahatlashuv uchrashuvlarini o'tkazish" qo'shnilar bilan yaqinlashish tendensiyasini mustahkamlashga yordam beradi³⁷.

Davlatimizning tashqi siyosati haqida so'z yuritar ekanmiz, 2017-yil bu borada ko'p jihatdan muvaffaqiyatli bo'lganini mamnuniyat bilan qayd etish o'rinlidir. Biz xorijiy sheriklarimiz, avvalo, yaqin qo'shnilarimiz bilan do'stona munosabatlarni rivojlantirish va mustahkamlash bo'yicha aniq natijalarga erishdik. Ko'p yillardan buyon yechilmay kelayotgan masalalarni birgalikda amalda hal qilishni boshladik. Bo'lib o'tgan ko'plab oliy darajadagi tashrif va uchrashuvlar barcha murakkab masalalarni hal etish uchun ochiq va amaliy muloqot, o'zaro manfaatlarni hisobga olish va oqilona murosa yo'lini izlash muhimligini ko'rsatdi. Bugungi kunda hayotning o'zi barcha sohalar kabi tashqi siyosat yo'nalishidagi faoliyatimizni ham tanqidiy qayta ko'rib chiqishni, Tashqi ishlar vazirligi, elchixonalarimiz, butun diplomatik korpusimiz ishini yangicha tashkil qilishni talab etimoqda.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti, Shanxay hamkorlik tashkiloti, Islom hamkorlik tashkiloti va boshqa nufuzli xalqaro tuzilmalar va moliyaviy institutlar bilan sherikligimiz sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarildi. Toshkent shahrida Yevropa tiklanish va taraqqiyot bankining vakolatxonasi qayta ish boshladi. Biz Xalqaro valyuta jamg'armasi, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki, Islom taraqqiyot banki, Osiyo infrastruktura investitsiyalari banki bilan hamkorlikni yangicha asosda yo'lga qo'ydik.

2017 yilda xorijiy sheriklarimiz bilan 200 dan ortiq xalqaro shartnomalar, shuningdek, savdo-iqtisodiy va investitsiya sohalarida qiymati qariyb 60 milliard dollarlik kelishuv va bitimlar imzolandi. Chet el mamlakatlari va xalqaro tashkilotlar bilan amaliy hamkorlikni rivojlantirish bo'yicha 40 dan ortiq "yo'l xaritalari" tasdiqlandi. Ko'rib turganingizdek, qisqa vaqt ichida juda ko'p ishlar qilindi. Bunda Tashqi ishlar vazirligi va xorijdagi qator elchixonalarimizning ham

³⁷ "Халқ сўзи" газетаси, 2000 йил, 22-сентябр

munosib hissasi bor. Faqat 2017-yilning o'zida tashabbusi va natijadorligi yo'qligi, sustkashligi hamda yo'l qo'ygan xatolari uchun 10 nafar elchi, jumladan, Xitoy, Yaponiya, Turkiya, Malayziya va boshqa davlatlardagi elchilar vazifasidan ozod etildi.

Tashqi ishlar vazirligi va O'zbekistonning xorijdagi elchixonalari faoliyatini tanqidiy o'rganish va tubdan takomillashtirish bo'yicha maxsus komissiya tashkil qilindi. Ushbu komissiya ishiga Prezidentning Davlat maslahatchisi O.Murodov rahbarlik etib tayillandi va elchixonalar faoliyatini mutlaqo yangicha asosda tashkil etish vazifa qilib olindi. Bu nafaqat elchixonalarning tashkiliy tuzilmasi, balki elchilarning kundalik amaliy faoliyatingizga ham daxldordir. Har bir elchixonaga mamlakatimizning muayyan hududlari va iqtisodiyot tarmoqlari hamda yirik korxonalarni biriktirib qo'yishga qaror qilindi. Bu o'z navbatida eksport va turizmni rivojlantirish, investitsiya, biznes kooperatsiyani kuchaytirish bo'yicha aniq loyihalarni amalga oshirish bilan bog'liq masalalarni tezkor hal qilish imkonini beradi. Shuningdek, viloyat hokimlari bir yilda kamida ikki marta tegishli mamlakatlarga xizmat safariga yuborilishi rejalashtirilgan. Ular shaharsozlik va obodonlashtirish, infratuzilmani rivojlantirish, zamonaviy axborot, energiya tejaydigan texnologiyalarni joriy etish, sanoat va qishloq xo'jaligi, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalaridagi ilg'or xorijiy tajribani o'rganib, o'z hududlarida keng joriy qilishi lozim³⁸.

Xorijiy mamlakatlardagi elchilar va diplomatik vakolatxonalarimiz faoliyatini, avvalo, ularning amaliy ish natijalari va kelgusiga mo'ljallangan aniq rejalarini chuqur va atroflicha o'rganish maqsadida Prezident huzuridagi Xavfsizlik kengashining sektor mudiri E.G'aniyev hamda Strategik va mintaqalararo tadqiqotlar instituti direktori V.Norov rahbarligida komissiya tashkil etishga qaror qilindi.

Mamlakatimizning iqtisodiy rivojlanishi ko'p jihatdan faol investitsiya siyosatiga bog'liq. Shu asosda davlatimizning raqobatbardoshligi va, eng asosiysi,

³⁸ "Халқ сўзи" газетаси, 2000 йил, 22-февраль

aholi farovonligi tubdan oshishi, yangi korxonalar va tarmoqlar, yangi ish o'rinlari yaratilishini, uchun O'zbekistonga kelayotgan sayyohlar oqimini kengaytirish bo'yicha elchixonalariga qushimcha topshiriqlar berildi.

Shuni alohida ta'kidlash joizki, xorijiy turistlarni mamlakatimizga jalb etish yuzasidan elchilarimizning Turizmni rivojlantirish bo'yicha davlat qo'mitasi raisi A.Abduhakimov va Savdo-sanoat palatasi raisi A.Ikromov bilan birgalikda tizimli ravishda qattiq ishlashi talab qilinagan. O'zbekiston ochiq, amaliy va o'zaro manfaatli hamkorlikni rivojlantirishga tayyor ekanini xorijiy mamlakatlarning keng jamoatchiligiga yetkazish bo'yicha muntazam ish olib borish kerakligi elchilarga uklatildi.

2017 yilning noyabr oyida Samarqand shahrida bo'lib o'tgan "Markaziy Osiyo: yagona tarix va umumiy kelajak, barqaror rivojlanish va taraqqiyot yo'lidagi hamkorlik" mavzusidagi konferensiyada davlatimiz rahbari Markaziy Osiyo, jumladan, Afg'onistonda mustahkam tinchlik va barqarorlikni ta'minlash bo'yicha mintaqaviy va xalqaro miqyosdagi qo'shma sa'y-harakatlarning keng qamrovli dasturini taklif etdi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqlaridagi dasturiy nizomlar, uning Markaziy Osiyo va Afg'onistondagi joriy vaziyat, rivojlanish istiqbollari bergan bahosi xalqaro hamjamiyatda katta qiziqish uyg'otdi. Davlatimiz rahbari ta'kidlaganidek, «Evrosiyoning "yuragi"da joylashgan Markaziy Osiyo? Yevropa va Yaqin Sharq, Janubiy va Sharqiy Osiyoni bog'lovchi ko'prikdir»³⁹.

Mintaqamiz tabiiy resurslarga boy, bu yerda ko'plab mamlakatlar va butun mintaqalar rivojiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatgan noyob madaniyat va taraqqiyot salohiyati mavjud. Shu bilan birga, Shavkat Mirziyoyevning fikricha, Markaziy Osiyoda jahonning qudratli davlatlarining manfaatlari kesishmoqda, beqarorlik va qarama-qarshilik o'choqlariga tutash bo'lgan ushbu mintaqalar yaqin va uzoq xorijda ro'y berayotgan barcha salbiy jarayonlar ta'sirini his etmoqda.

³⁹ <http://www.uza.uz>

Shu munosabat bilan O‘zbekiston Prezidenti adolatli savollarni o‘rtaga tashladi: mintaqada vaziyat qanday rivojlanadi? Bu yerda qanday ssenariy ustun keladi – nizo va qarama-qarshiliklarmi yoki hamkorlik va taraqqiyotmi? Bu savolga javob ravshan – eng avvalo, barchasi Markaziy Osiyo davlatlari mintaqaning umumiy kelajagi uchun javobgarlikni o‘z zimmasiga olishga nechog‘li tayyorligiga bog‘liq.

Markaziy Osiyoning barcha mamlakatlari bilan chegaradosh bo‘lgan O‘zbekiston mintaqa barqarorlik, izchil taraqqiyot va yaxshi qo‘shnilik hududiga aylanishidan bevosita manfaatdor.

Davlatimiz rahbari bir necha bor ta’kidlaganidek: «bizning bosh maqsadimiz – umumiy sa’y-harakatlarimiz bilan Markaziy Osiyoni barqaror, iqtisodiy rivojlangan va yuksak taraqqiy etgan mintaqaga aylantirishdan iborat⁴⁰».

Ayni paytda eng dolzarb va o‘tkir muammolardan biri – qo‘shni Afg‘onistondagi nizoni hal qilmasdan turib oldimizda turgan maqsadlarga erishishning iloji yo‘q, chunki u tarixiy va geosiyosiy jihatdan mintaqamizning ajralmas bo‘lagi hisoblanadi. Afg‘onistonda tinchlik o‘rnatish – Markaziy Osiyoning barqarorligi va taraqqiyoti kafolatidir.

Tinch Afg‘oniston Markaziy Osiyo davlatlarining Hind okeani va Fors ko‘rfazi portlariga eng qisqa yo‘lini ta’minlashi, Hindiston, Eron va Pokistonni Yevropa va Yaqin Sharq bozorlari bilan bog‘lashi mumkin. O‘zbekiston doimo Afg‘onistondagi vaziyatni siyosiy jihatdan tartibga solishning qat’iy tarafdori hisoblangan va shunday bo‘lib qoladi. Mamlakatimiz qo‘shni davlatni ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan rivojlantirishga ulkan hissa qo‘shib kelmoqda.

Shu jihatdan Shavkat Mirziyoyev tomonidan Afg‘oniston bilan hamkorlikda joriy yilning 26-27 mart kunlari Toshkent shahrida «Tinchlik jarayoni, xavfsizlik sohasida hamkorlik va mintaqaviy sheriklik» mavzuida Afg‘oniston bo‘yicha yuqori darajadagi Toshkent xalqaro konferensiyasini o‘tkazish tashabbusining ilgari surilishi O‘zbekiston rahbariyatining mintaqaviy xavfsizlik va barqarorlikni ta’minlash bo‘yicha umumiy strategiyasining ajralmas bo‘lagi hisoblanadi.

⁴⁰ <https://uzbekistan.lv>

Mamlakatimiz afg'on muammosiga bag'ishlangan deyarli barcha xalqaro forumlarda faol ishtirok etmoqda. «Kobul jarayoni», «Moskva formati», «Osiyo yuragi – Istanbul jarayoni» forumi, Afg'oniston bo'yicha xalqaro aloqa guruhi, «ShHT – Afg'oniston» aloqa guruhi, Afg'oniston bo'yicha mintaqaviy iqtisodiy hamkorlik konferensiyasi shular jumlasidandir.

2018-yil 27-mart kuni bo'lib o'tgan Afg'oniston bo'yicha xalqaro konferensiya davomida erishilgan kelishuvlarga muvofiq, O'zbekiston Respublikasi ushbu mamlakatdagi vaziyatni barqarorlashtirish va uni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishga ko'maklashishga qaratilgan sa'y-harakatlarni davom ettirdi. Bayonotda ta'kidlanishicha O'zbekiston o'tgan davr mobaynida Afg'oniston hukumati, AQSh, XXR, Rossiya, Xalqaro muloqot guruhiga a'zo mamlakatlar, Yevroosiyo mintaqasi, Janubiy Osiyo, O'rta va Yaqin Sharq davlatlari vakillari bilan bu borada qator maslahatlashuv uchrashuvlari va muzokaralar o'tkazgan. Shuningdek Afg'oniston bo'yicha forum doirasida bir ovozdan qabul qilingan, mintaqaviy va global miqyosda tinchlikka erishish, terrorizmga va narkotik moddalarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurashish va mintaqaviy iqtisodiy hamkorlikni yo'lga qo'yishga qaratilgan birgalikdagi sa'y-harakatlarni nazarda tutuvchi Toshkent deklaratsiyasi ushbu yo'nalishdagi ishlarni amalga oshirish uchun muhim siyosiy asos bo'lib xizmat qilayotganligi qayd etilgan.

Shu bilan birga, Toshkent konferensiyasi ishtirokchilarining umumiy pozitsiyasini ro'yobga chiqarish maqsadida O'zbekiston tegishli aloqalar o'rnatib, Tolibon harakatining yuqori martabali vakillari bilan amaliy uchrashuvlar o'tkazgan. Uchrashuvlarda Afg'onistonda uzoq muddatli tinchlik-barqarorlik o'rnatish va mamlakatni iqtisodiy rivojlantirishga qaratilgan muloqot va o'zaro hamkorlik istiqbollari muhokama qilingan.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning tashqi siyosiy strategiyasini amalga oshirish asnosida O'zbekiston afg'on muammosini tinch yo'l bilan yechish bo'yicha siyosiy jarayonning faol ishtirokchisiga aylanmoqda. Bu jarayonda asosiy

rol va javobgarlik o‘z mamlakati kelajagini belgilashi va qurishi kerak bo‘lgan afg‘onistonliklarning zimmasida ekanini yana bir bor ta’kidlash joiz⁴¹.

2.2 O‘zbekiston Respublikasi integratsiyaning chuqurlashishi va o‘zaro davlatlararo munosabatlarning o‘rnatilishi

Zamonaviy dunyo qurilishining g‘oyat murakkab realliklari inobatga olingan holda O‘zbekiston Respublikasining tashqi siyosiy faoliyat Konsepsiyasida qo‘shni mamlakatlar bilan do‘stlik va hamkorlik munosabatlari rivojlantirish eng muhim ustuvor yo‘nalishi sifatida e’tirof etilgan.

Mamlakatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag‘ishlangan Oliy Majlis Qonunchilik palatasi va Senatining qo‘shma majlisidagi nutqida xorijiy davlatlar, eng avvalo, qo‘shni mamlakatlar bilan yaqin hamkorlik zamonaviy talablar darajasida, o‘zaro hurmat tamoyillari asosida hamda har ikki tomonning manfaatlari hisobga olingan holda amalga oshirilishini qayd etdi⁴². O‘zbekiston o‘zining yaqin qo‘shnilari bilan munosabatda ochiq, do‘stona va pragmatik siyosatga sodiq bo‘lib qoladi.

Davlatimiz mintaqaviy siyosatining vazifalari tinchlik va barqarorlikni ta’minlash, barcha qo‘shni mamlakatlar bilan o‘zaro manfaatli hamda konstruktiv siyosiy, savdo-iqtisodiy va madaniy-gumanitar hamkorlikni rivojlantirish bilan uzviy bog‘liqdir.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning tashqi siyosiy faolligi qo‘shni Turkmaniston va Qozog‘istondan boshlandi. O‘zbekistonning G‘arb bilan aloqalari jonlanishiga Myunxenda noyabrda bo‘lib o‘tgan O‘zbekiston-Germaniya biznes-forumi, shuningdek, O‘zbekiston parlamenti delegatsiyasining Vashingtonga tashrifi turtki berdi.

⁴¹ Мирзиёев Ш. Харакатлар стратегияси. Т.: Адолат, 2017. – 112 б.

⁴² Мирзиёев Ш. Эркин ва фаровон , демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Т.: Т.: “Ўзбекистон”, 2016.- 56 б..

Mintaqa markazida joylashgan O‘zbekiston Markaziy Osiyoning barcha mamlakatlari bilan umumiy chegaraga ega. Uning uzunligi 7000 kilometrdan ziyod, jumladan, Qozog‘iston bilan – 2356,31, Qirg‘iziston bilan – 1476,12, Tojikiston bilan – 1296,9, Turkmaniston bilan – 1831,49, Afg‘oniston bilan – 143 kilometrni tashkil etadi.

Keyingi yillarda O‘zbekistonning xorijiy davlatlar bilan hamkorligi faollashishi barobarida, Markaziy Osiyo mamlakatlari bilan chegaralarni delimitatsiya va demarkatsiya qilish masalalari bo‘yicha muzokaralar jarayoni muntazamlik kasb etdi. 2016-yil avgust oyidan 2018-yil avgust oyiga qadar O‘zbekiston hukumati delegatsiyasi qo‘shni mamlakatlar hukumat delegatsiyalari bilan jami 65, jumladan, Qozog‘iston bilan 18, Qirg‘iziston bilan 28, Tojikiston bilan 9, Turkmaniston bilan 9, Afg‘oniston bilan 1 uchrashuv o‘tkazdi⁴³.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 5-sentabrdagi Qirg‘iziston Respublikasiga⁴⁴, 2018-yil 9-martdagi Tojikiston Respublikasiga davlat tashriflari davomida o‘zbek-qirg‘iz davlat chegarasi haqidagi shartnomaning kelishilgan qismi va O‘zbekiston – Tojikiston davlat chegarasining ayrim uchastkalari haqidagi shartnoma imzolanishi chegarani delimitatsiya va demarkatsiya qilish, chegaraoldi muammolarini hal etishda muhim ahamiyat kasb etdi⁴⁵. Turkmaniston bilan Davlat chegarasi haqidagi shartnoma 2000-yil sentabr oyida Ashxobodda imzolanib, unda 10 ta uchastka bo‘yicha ishlarni davom ettirishga kelishilgan edi. 2017-yil mart oyida mamlakatimiz Prezidentining Turkmanistonga davlat tashrifi chog‘ida Ashxobodda erishilgan yuksak darajadagi kelishuvga muvofiq, uzoq yillik tanaffusdan so‘ng chegara masalalari bo‘yicha ishchi guruhlar muzokaralari tiklandi.

Pirovardida, O‘zbekiston Prezidentining ochiq va pragmatik siyosati tufayli O‘zbekiston, Qozog‘iston va Turkmaniston o‘rtasidagi davlat chegaralarining tutashuv nuqtasini belgilab olish masalasida anglashuvga erishildi. 2017-yil noyabr

⁴³<https://mfa.uz/>

⁴⁴ Халк сузи, 2019 йил 30 апрель

⁴⁵ Халк сузи, 2018 йил 14 март

oyida Samarqandda bo‘lib o‘tgan Markaziy Osiyo bo‘yicha yuksak darajadagi Xalqaro konferensiya doirasida bu borada tegishli shartnoma imzolandi.

Juda qisqa vaqt ichida O‘zbekiston va Qirg‘iziston o‘rtasidagi tovar ayirboshlash hajmi 70 foizga, Tojikiston bilan 85 foizga, Qozog‘iston bilan esa 30 foizga oshdi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning 2018 yil 9-10 mart kunlari Tojikistonga davlat tashrifi tarixiy voqea bo‘ldi. Davlat rahbarlarining ochiq, o‘zaro ishonch va do‘stona munosabatlari nafaqat O‘zbekiston – Tojikiston hamkorligini rivojlantirish, balki butun Markaziy Osiyo mintaqasida tinchlik va barqaror taraqqiyotni ta‘minlashga xizmat qilmoqda. Tojikiston Respublikasi Prezidenti Emomali Rahmonning O‘zbekistonga ilk davlat tashrifi o‘zaro hamkorlik rivojida navbatdagi ulkan voqea, deb e‘tirof etilmoqda.

Qo‘shni Tojikiston bilan do‘stona munosabatlarni rivojlantirish O‘zbekiston tashqi siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Uzoq yillardan buyon birinchi marotaba O‘zbekiston Bosh vazirining Tojikistonga tashrifi bo‘lib o‘tdi. Rossiya va Mustaqil Davlatlar Hamdo‘stligining boshqa mamlakatlari, Xitoy, AQSh, Janubiy Koreya, Turkiya, shuningdek, Yevropa va Osiyo qit‘alaridagi bir qator davlatlar bilan hamkorligimizni sezilarli darajada mustahkamlandi⁴⁶.

2017-yilda biz qo‘shnilarimiz bilan suv resurslaridan birgalikda foydalanish, chegaralarni belgilash, o‘tish punktlarini ochish, transport qatnovini qayta tiklash va kengaytirish kabi ko‘plab nozik masalalarning yechimini topdik. Qo‘shni davlatlar bilan tovar ayirboshlash bo‘yicha yuqori ko‘rsatkichlarga erishildi. Ilk bor mintaqalararo va chegaraoldi hududlar o‘rtasida hamkorlik yo‘lga qo‘yildi, barcha darajalarda o‘zaro aloqalarimiz faollashdi. Qozog‘iston bilan muntazam avtobus qatnovi yo‘lga qo‘yildi.

Shu bois so‘nggi paytlarda O‘zbekistonning qo‘shni mamlakatlar bilan tarix, madaniyat, an‘anaviy qadriyatlarga asoslangan ildizlari asrlar qa‘riga borib

⁴⁶Бобокулов И. Transafghancorridor: problemsandperspectives //Сборник трудов исследователей Узбекистана. - Шах Алам, Малайзия, Университет MAPA, 2017. – С. 9-13

tutashdigan yaqin do'stlik va yaxshi qo'shniçilik rishtalari tiklanmoqda. Shuni qayd etish joizki, bugungi kunda Afg'oniston Islom Respublikasi hududida 5 milliondan ziyod o'zbek millati vakillari istiqomat qiladi. Etnik o'zbeklar, jumladan, yuqori davlat lavozimlarida faoliyat ko'rsatayotgan holda, Afg'onistonda ro'y berayotgan bunyodkorlik jarayonlarida ham faol ishtirok etishmoqda. Mamlakatimiz Birinchi Prezidenti Islom Karimovning Afg'oniston rahbari Muhammad Ashraf G'ani bilan 2016-yil iyun oyida Shanxay Hamkorlik Tashkilotining Toshkent sammiti doirasida o'tkazgan uchrashuvi ikki tomonlama munosabatlarda yangi sahifa boshlanishiga xizmat qildi. Shuningdek, Afg'oniston yetakchisi 2016-yilning 3-sentabr kuni Samarqandda O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev bilan uchrashuv o'tkazdi. Unda ikki davlat rahbarlari mamlakatlarimiz o'rtasidagi hamkorlikka sifat jihatidan mutlaqo yangi mazmun bag'ishlash uchun birgalikda sa'y-harakatlarni safarbar etish yuzasidan yuzasidan kelishib oldilar. Bu kelishuvlarni hayotga tadbiiq etish doirasida davlatimiz rahbarining topshirig'iga binoan, Tashqi ishlar vaziri Abdulaziz Komilov boshchiligidagi O'zbekiston delegatsiyasi rasmiy tashrif bilan 2017 yil 23-24-yanvar kunlari Afg'onistonda bo'ldi. Delegatsiya tarkibida Tashqi iqtisodiy aloqalar, investitsiyalar va savdo vazirligi, "O'zbekneftgaz" Milliy xolding kompaniyasi, "O'zsanoateksport", "O'zbekiston temir yo'llari", "O'zbekenergo" aksionerlik jamiyatlari, "O'zeltexsanoat" va "O'zavtoyo'l" aksionerlik kompaniyalarining rahbarlari bor edi.

Prezident Muhammad Ashraf G'ani bilan uchrashuv chog'ida O'zbekiston rahbarining shaxsiy maktubi taqdim etildi. Unda Afg'onistonda tinçlik va barqarorlik o'rnatilishi masalalarida, shuningdek, mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida respublikamiz bundan keyin ham qo'llab-quvvatlashga tayyor ekanligi o'z ifodasini topgan edi. Davlatimiz rahbari Muhammad Ashraf G'anini o'ziga qulay bo'lgan vaqtda rasmiy tashrif bilan O'zbekistonga kelishga taklif etgani Afg'oniston yetakchisi tomonidan mamnuniyat bilan qabul qilindi.

Transport sohasidagi hamkorlikni yanada rivojlantirish to'g'risida alohida Ahdlashuv protokolini imzolash orqali tomonlar mazkur yo'nalishdagi aloqalarni

chuqurlashtirishga tayyor ekanliklarini tasdiqlashdi. Jumladan, temir yo‘l va avtomobil yo‘llari hamda yuqori kuchlanishdagi elektr o‘tkazish liniyasini qurish bo‘yicha loyihalarni birgalikda hayotga tadbiq etish imkoniyatlarini ishlab chiqish mo‘ljallanmoqda.

Ikki mamlakatning manfaatdor xo‘jalik yurituvchi subyektlari vakillari o‘rtasida jami 49,3 million AQSh dollari miqdoridagi eksport shartnomalari imzolandi. Ular O‘zbekistondan bug‘doy, dori-darmon mahsulotlari, qora metal prokati, “tez yordam” avtomobillari, elektr maishiy texnika buyumlarini Afg‘onistonga yetkazib berilishini ko‘zda tutadi.

Bugungi kunda O‘zbekistonning xorijiy mamlakatlar, avvalo, qo‘shni davlatlar bilan olib borayotgan ochiq, konstruktiv, o‘zaro manfaatli tashqi siyosati Markaziy Osiyo mintaqasi uchun muhim ahamiyat kasb etmoqda. Davlatimiz rahbari o‘tgan davrda Turkmaniston, Qozog‘iston, Rossiya, Xitoy, Qirg‘izistonga amalga oshirgan davlat tashriflari mamlakatimiz tashqi siyosatida yaxshi qo‘shnichilik munosabatlariga alohida e‘tibor qaratilayotganining amaliy isbotidir. Prezidentimiz BMT Bosh Assambleyasining 72-sessiyasidagi nutqida ta’kidlaganidek, o‘tgan qisqa vaqt mobaynida mintaqada mutlaqo yangi siyosiy muhit yaratishga erishildi. Mazkur davlat tashriflari mamlakatimiz tashqi siyosatining ustuvor yo‘nalishlarini namoyon etdi. Ushbu tashriflar tafsilotlari nafaqat siyosiy doiralarda, balki jamoatchilik va ekspertlar orasida keng muhokama qilindi. Bularning barchasi mamlakatimizning xorijiy davlatlar bilan munosabatlarni yanada rivojlantirish va mustahkamlash yo‘lida izchil siyosat olib borayotganidan dalolatdir⁴⁷.

O‘zbekistonda yangi rahbar boshqaruvi ostida uch yarim yil o‘tdi. Ushbu davr mobaynida mamlakatda massiv iqtisodiy islohotlar va dinamik o‘zgarishlar ro‘y berdi. O‘zbekiston o‘ziga xalqaro siyosiy va biznes doiralar, shu jumladan Forbes, The Wall Street Journal, Bloomberg kabi yetakchi chet el ommaviy axborot vositalar e‘tiborini qarata boshladi. Endilikda O‘zbekistonda o‘tkazilayotgan islohotlar jarayoni va natijalari xalqaro media platformalar diqqat

⁴⁷ Халк сузи, 2018 йил 23 сентябрь

markazida bo‘lmoqda va Toshkent Markaziy Osiyoda asosiy yangilik va xabarlar beruvchi shaharga aylandi.

Shu bilan birga O‘zbek jamiyatining mamlakatda bo‘layotgan o‘zgarishlarga bo‘lgan munosabati ancha o‘zgardi, xalqning islohotlarga qo‘shishi mumkin bo‘lgan hissasi har doimgidan ko‘ra ahamiyatli. Bundan tashqari butun mamlakatni qamrab olayotgan siyosat va jamiyatda ro‘y berayotgan jarayonlarni televideniadagi har kungi ijtimoiy muhokamalari g‘oyalar generatori bo‘lib davlatning rivojiga o‘z hissasini qo‘shmoqda.

Sh.Mirziyoyevning keng ko‘lamli islohotlari iqtisodiy sohada ham boshlandi. Mamlakat Senati raisning birinchi o‘rinbosari Sodiq Safojevga ko‘ra, yuqori iqtisodiy o‘sish va O‘zbek iqtisodining o‘sib borayotgan raqobatbardoshligini ta‘minlash milliy rahbariyat uchun birinchi darajali masalaga aylandi. Prezidentlikning birinchi kunlaridan boshlab Shavkat Mirziyoev davlatning investitsion iqlimini rivojlantirish va milliy iqtisodning chet el investorlari uchun yanada ko‘rkamligini ta‘minlash yo‘lida siyosat olib bormoqda. O‘zbek hukumatining moliya, savdo, soliq va investitsiya sohalarida olib borayotgan siyosat orqali boshlab yuborgan iqtisodiy liberalizatsiyasi Jaxon banki, Xalqaro Valyuta Fondi, YeTTB, OTB kabi xalqaro moliyaviy institutlar tomonidan ma‘qullandi. Sentabr oyidagi milliy valyutaning to‘liq konvertatsiyasi shu sohada qo‘yilgan muhim qadamlardan biri bo‘ldi. Iqtisodiy liberalizatsiya va jamiyat modernizatsiyasi O‘zbekistonning yangi realligiga aylandi. Ushbu islohotlarni xalqaro ekspertlar “Toshkent butun e‘tiborini o‘ziga qaratgan izolyatsion holatga tushib qolgan edi, endilikda esa u qo‘shnilar va dunyo uchun ochilmoqda”, deya baholashmoqda.

Bugungi kunda O‘zbek hukumati asosiy iqtisodiy va ijtimoiy islohotlarni tatbiq etish yo‘lida chet el konsalting kompaniyalari, investitsion banklar va boshqa xalqaro moliyaviy institutlar bilan ishlamoqda. Mamlakat Prezidenti tashabbusi bilan 2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirish

bo'yicha Harakatlar strategiyasi barcha islohotlarni tartibga soladigan va yo'l xaritasi sifatida xizmat qiladigan hujjat hisoblanadi⁴⁸.

Strategiya mamlakat rivoji uchun muhim hisoblangan beshta yo'nalishni aniqlab beradi: davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirish; qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish; iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirish; ijtimoiy sohani rivojlantirish; xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash hamda chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat olib borish. Strategiyada alohida e'tibor davlat suvereniteti va erkinligini kuchaytirishga, uning xalqaro munosabatlarning teng huquqli a'zosi sifatida o'sib borayotgan o'rnini, rivojlangan demokratik mamlakatlar qatoriga kirib borishi, atrofida xavfzlik, barqarorlik va ahil qo'shniçilik muhitini shakllantirish, mamlakatni xalqaro nufuzini mustahkamlashga qaratilgan⁴⁹.

Shu munosabat bilan, BMTning O'zbekistondagi doimiy koordinatori Helena Fraser strategiya va uning asosida qo'shni mamlakatlar bilan aloqalarni mustahkamlash bo'yicha amalga oshirilayotgan yangi tashqi siyosat yondashuvi nafaqat O'zbekiston, balki butun Markaziy Osiyoning kelajakdagi farovonligi va barqaror rivojlanishining kafolati ekanini ta'kidladi. Bundan tashqari, xalqaro ekspertlarning fikricha, Harakatlar strategiyasini qabul qilish va amalga oshirish suveren O'zbekistonni rivojlantirishda yangi ustun ekanligini anglatadi.

Markaziy Osiyo bo'yicha tahlilchi Ketrin Pus, "The Diplomat" gazetasida yozilishicha, ikki tomonlama aloqalarni tiklash jumboqning faqat bir qismidir, ikkinchisi - Toshkentning ko'p tomonlama hamkorga aylana olishi. O'zbekistonning mintaqa bilan kirishishga qaratilmagan va tashqi kuchlarga nisbatan muvozanatli tashqi siyosati Markaziy Osiyoda geosiyosiy muvozanatni, geosiyosiy plyuralizmni saqlab qolishning hal qiluvchi omili hisoblanadi. Tadbirning ochilish marosimida O'zbekiston Prezidenti O'zbekiston hech qanday harbiy blokning tarkibiga kirmasligini, chet eldagi harbiy bazalarning mamlakat

⁴⁸ Дустлик байроғи 2019 йил, 22-январь

⁴⁹ Мирзиёев Ш. Харакатлар стратегияси. Т.: Адолат, 2017. – 112 б.

ichida joylashtirilishiga yo‘l qo‘ymasligini, chet eldagi harbiy operatsiyalarda qatnashmasligini tasdiqladi.

2017 yilda Prezidentimizning 21 ta oliy darajadagi tashriflari bo‘lib o‘tdi. Prezident 60 dan ortiq davlat va xalqaro tashkilotlar rahbarlari va vakillari bilan uchrashdi. Natijada 400 dan ziyod bitimlar tuzildi va umumiy hajmi 60 milliard AQSh dollariga teng savdo-sotiq shartnomalari imzolandi. Qabul qilingan hujjatlarni o‘z vaqtida tatbiq etish uchun xorijiy sheriklarimiz bilan birgalikda amalga oshirilayotgan 40 ta "yo‘l xaritalari" ishlab chiqildi⁵⁰.

O‘zbekiston Prezidenti so‘nggi 12 oy mobaynida respublikaning strategik hamkorlari, jumladan, Rossiya, Xitoy, AQSh, Janubiy Koreya, Saudiya Arabistoni, Turkiya va boshqa davlatlarga rasmiy tashrif buyurdi. Faqatgina bu yilda hukumatlararo komissiyalarning savdo-iqtisodiy, sarmoyaviy va texnologik hamkorligi doirasida 12 ta uchrashuvi bo‘lib o‘tdi, O‘zbekistonning iqtisodiy delegatsiyalarining xorijiy mamlakatlarga tashrifi 130 taga yetdi, respublikaga xorijiy ishbilarmon delegatsiyalar 267 marotaba tashrif buyurdi.

O‘zbekiston BMT, IHT, ShHT, MDH kabi xalqaro tuzilmalar bilan yangi darajadagi hamkorlikni rivojlantira boshladi. Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki bilan hamkorlik qayta tiklandi va Yevropa investitsiya banki bilan hamkorlik o‘rnatildi. Jaxon Banki, Xalqaro Valyuta Jamg‘armasi, Osiyo Taraqqiyot Banki, Islom Taraqqiyot Banki kabi xalqaro moliya institutlari bilan o‘zaro hamkorlik dinamik xususiyat kasb etmoqda. Mamlakatdagi bu kabi ijobiy o‘zgarishlar xalqaro maydonda O‘zbekistonning nufuzini oshirmoqda.

Jahon Banki va Halqaro moliya korporasiyasining «Biznes uritish» reytingida O‘zbekiston jahonning 190 ta mamlakati orasida 146 o‘rindan 76 o‘ringa ko‘tarildi.⁵¹

Xulosa o‘rnida eslatib o‘tish joizki, O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan bunday keskin o‘zgarishlar Toshkent bilan uning mintaqaviy va xalqaro hamkorlari

⁵⁰ <https://mfa.uz/>

⁵¹ Xalq so‘zi 2019 yil, 6 fevral

o'rtasida o'zaro manfaatli hamkorlik uchun ishonchli poydevor yaratdi. O'zbekiston hukumati o'z innovatsion va samarali ichki va tashqi siyosatini tasdiqladi, bu nafaqat O'zbekiston uchun, balki barqaror va ravnaq topgan Markaziy Osiyo uchun manfaatdor xorijiy sheriklar uchun muhim ahamiyatga ega.

Mamlakatimizda qisqa muddatda 161 ta yirik sanoat obyekti ishga tushirildi. Bu biz uchun kelgusi yilda qo'shimcha 1,5 trillion so'mlik mahsulot ishlab chiqarish imkonini beradi. Masalan, Toshkent issiqlik elektr stansiyasida bug'-gaz qurilmasi barpo etildi. Bu esa qo'shimcha ravishda 2,5 milliard kilovatt elektr energiyasi ishlab chiqarish imkonini beradi. Shuningdek, Navoiy issiqlik elektr stansiyasida ikkinchi bug'-gaz qurilmasi, Qizilqum bag'ridagi Avminzo-Amantoy oltin konlari negizida gidrometallurgiya zavodi qurish bo'yicha ishlar davom etmoqda.

Hozirgi vaqtda Olmaliq kon-metallurgiya kombinati tomonidan "Yoshlik – 1", "Yoshlik – 2" konlarini o'zlashtirishga kirishildi. Sardoba, Markaziy Farg'ona va To'palang suv omborlarini qurish bo'yicha ishlar jadal olib borilmoqda. Bu yirik inshootlar ham, hech shubhasiz, mamlakatimiz iqtisodiy hayotida muhim voqea bo'ladi. Farg'ona – Marg'ilon yo'nalishidagi temir yo'l tarmog'i ayni paytda elektrlashtirilmoqda.

Yana bir yirik obyekt – Qandim gazni qayta ishlash kompleksi ishga tushirilishi hisobidan 2018 yilda qo'shimcha ravishda 4 milliard 100 million kub metr tabiiy gazni qayta ishlash, 67 ming tonnadan ziyod kondensat, 106 ming tonnadan ortiq oltingugurt ishlab chiqarish imkoni yaratiladi. O'zbekiston iqtisodiyotining lokomotivlaridan biri bo'lgan Muborak gazni qayta ishlash zavodida kelgusi yili qo'shimcha ravishda 6 milliard kub metr tabiiy gazni oltingugurtdan tozalaydigan bloklar to'liq faoliyat boshlaydi. Shular qatorida "O'zagrotex-sanoatxolding" aksiyadorlik jamiyatida yangi yilda 5 mingdan ko'proq zamonaviy traktorlar, mingdan ziyod paxta terish mashinasi va 2 mingdan ortiq pritseplar ishlab chiqarish yo'lga qo'yiladi.

Amalga oshirilgan chora-tadbirlar natijasida 2017 yilda barqaror iqtisodiy o'sish sur'atlari 5,5 foizni tashkil etdi, eksport hajmi qariyb 15 foizga ko'paydi.

Tashqi savdo aylanmasining ijobiy saldosi 854 million dollarga yetdi. Milliy valyutamizni erkin konvertatsiya qilishga kirishdik. Yuridik va jismoniy shaxslar xorijiy valyutani tijorat banklaridan cheklovsiz sotib olish va erkin sotish imkoniga ega bo'ldi. Chet el valyutasining oldi-sotdi operatsiyalari hajmi liberalizatsiya davriga nisbatan 1,5 barobar oshib, o'rtacha 1,3 milliard dollarni tashkil etdi. Shu bilan birga, davlatimizning oltin-valyuta zaxiralari yil davomida 1,1 milliard dollarga ko'paydi.

2017 yilda mamlakatimizda 12 ta erkin iqtisodiy va 45 ta sanoat zonasi faoliyati yo'lga qo'yildi va bu tashkiliy choralar hududlarni jadal rivojlantirish imkonini bermoqda. Yaqin vaqt ichida yana 50 ta yangi sanoat zonasini tashkil etish bo'yicha amaliy ishlar olib borilmoqda.

Bojxona tartib-taomillarining murakkabligi tadbirkorlikka to'sqinlik qilayotgan asosiy omillardan biri hisoblanadi. Import tovarlar har bir bojxona rejimida alohida-alohida tekshiruvdan o'tkaziladi. Bunday bojxona rejimi bizda bir nechta. Barcha rivojlangan davlatlarda bojxona ko'rigi xavf-xatardan ogoh etish tizimi orqali amalga oshiriladi. Bu ham davlat resurslarini, ham tadbirkorlarning vaqtini tejaydi. Lekin bu tizim bizda hanuzgacha joriy etilmagan⁵².

2018 yilni Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oyalar va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili, deb nom berganishi munosabati bilan Prezidentimiz SH. Mirziyoyev barcha tadbirkorlik subyektlarining moliyaviy-xo'jalik faoliyatini tekshirishni 2 yilga to'xtatish kerakligi haqida taklif bildirdi⁵³

Bo'lib o'tgan Senat majlisida O'zbekiston Respublikasining 2018 yilgi davlat byudjeti hamda soliq tizimini takomillashtirish bilan bog'liq muhim qonunlar ma'qullandi. Murojatnomada Prezidentimiz eng katta muammo qilib investitsiya dasturlarini shakllantirishda puxta rejalashtirilgan, uzoq muddatga mo'ljallangan yagona konsepsiya yo'qligini aytib o'tdi.

⁵³ / <http://www.isrs.uz>

Har bir davlat tashrifida biz xorijiy investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha bir necha milliard dollarlik kelishuvlarga erishmoqdamiz. Ammo bu kelishuvlarni amalga oshirish juda sustkashlik bilan bormoqda. Negaki, bu borada aniq ishlaydigan tizim mavjud emas. Amaldagi investitsiya dasturlarida aniq bir loyihaga oid ma'lumotlar yo'q. Uzoq muddatga mo'ljallangan konsepsiyalari ishlab chiqilishi haqida aytib otildi.

Tashqi iqtisodiy sohada hali ishga solinmagan katta imkoniyat va zaxiralar mavjud. Bu borada biz Markaziy Osiyo mamlakatlari va yirik sheriklarimiz – Xitoy, Rossiya, Janubiy Koreya, AQSh, Turkiya, Yevropa Ittifoqi mamlakatlari bilan savdo-iqtisodiy aloqalarni kengaytirishni davom ettirishiniz kerak

Bugungi kunda bizning asosiy yuklarimiz Qozog'iston tranzit yo'laklari orqali, ayniqsa, eng ko'p yuklar "Sariog'och" stansiyasidan o'tadi va bu marshrut imkoniyatlari bizning ehtiyojlarimizni to'liq qondirmoqda, deb aytolmaymiz. Ushbu stansiyadan tovarlarni O'zbekiston hududiga olib kirishda elektrovozlar, zamonaviy terminallar yetishmasligi, temir yo'l tarmoqlaridagi bandlik mahsulotlarning uzoq muddat qolib ketishiga sabab bo'lmoqda. Bu esa mamlakatimiz iqtisodiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli logistik marshrutlarni diversifikatsiya qilish, bu borada qo'shnilarimiz bilan amaliy muzokaralar o'tkazish zarur.

Xitoy davlatining tashabbusi bilan amalga oshirilayotgan "Bir makon, bir yo'l" loyihasi doirasida mamlakatimizning transport-kommunikatsiya infratuzilmalari sohasidagi imkoniyatlarini oshirish lozim. Tranzit davlatlar, xususan, Turkmaniston, Eron, Qozog'iston, Rossiya, Ozarbayjon va Gruziya hududlaridan asosiy eksport yuklarini tranzit shaklida tashishda preferensiyalarga ega bo'lish haqida jiddiy o'ylashimiz kerak. Shu sababli xorijiy va mahalliy investorlarning logistika sohasida aniq loyihalarni amalga oshirish borasidagi harakatlarini rag'batlantirishimiz darkor- deb ta'kidlaydi Prezidentimiz SH. Mirziyoyev⁵⁴.

⁵⁴ Xalq so'zi 2019-yil 26-aprel

Xulosa

O'tgan davr mobaynida tashqi siyosat sohasida xorijiy davlatlar, birinchi navbatda, qo'shni mamlakatlar bilan do'stona va o'zaro manfaatli munosabatlarni rivojlantirish borasida sezilarli natijalarga erishdik. Ўтган йигирма саккиз йил давомида Ўзбекистон ташқи сиёсатида улкан муваффақиятлар қўлга киритилди. Ўзбекистон Республикаси нафақат дунёнинг 160 дан ортиқ давлатлари билан дипломатик алоқаларни ўрнатди ёки жаҳондаги нуфузли халқаро ташкилотларнинг аъзоси бўлди, балки чет эл давлатлари билан икки томонлама алоқаларда, минтақавий ва халқаро ташкилотлар доирасидаги кўптомонлама ҳамкорликлар тизимида ўз муносиб ўрни билан иштирок этиб келмоқда. Хусусан, И.Каримов Ўзбекистон ҳукумати номидан турли мустақил давлатларнинг иқтисодий, сиёсий, маънавий жиҳатдан манфаатдорлигини назарда тутиб, янгича шакл ва мазмундаги давлатлараро ҳамкорликни вужудга келтириш ташаббуси билан чиққанлиги бунинг исботидир. Натижада, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти (БМТ), Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти (ЕХХТ), Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги (МДХ), Шанхай Ҳамкорлик ташкилоти (ШХТ), Шимолий Атлантика шартномаси ташкилоти (НАТО) ва бошқа бир қатор халқаро ва минтақавий ташкилотлар доирасидаги учрашувларда бугунги куннинг долзарб муаммолари бўлмиш – халқаро терроризм, Афғонистон муаммоси ва бошқа шу каби масалалар ечимига доир таклифларни дадил ўртага ташлаб келмоқда.

Ўзбекистоннинг ташқи сиёсатидаги асосий вазифалардан бири ўтган барча йиллар мобайнида Марказий Осиё давлатлари учун ҳам, минтақага чегарадош улкан географик макон учун ҳам жуда зарур бўлган минтақавий хавфсизлик тизимини шакллантиришдир. Ўзбекистон хавфсизликнинг

бўлинмаслигидек асосий принципга таяниб, халқаро тузилмалар, аввало БМТ ва ЕХХТнинг Марказий Осиёда тинчликка хавф туғдириш, глобал барқарорликни барбод этишга қодир бўлган трансмиллий таҳдидларнинг олдини олиш ва уларни зарарсизлантиришдаги ролини фаоллаштириш учун изчил ҳаракат қилган ва ҳаракат қилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёв Россия Федерациясига қилган расмий давлат сафари натижаларига кўра Россия Федерацияси Президенти В.В. Путин билан берган қўшма баёнотида таъкидланишича, “Давлат раҳбарлари, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти глобал хавфсизликни таъминлаш бўйича етакчи универсал халқаро структура бўлиб келаётганлиги сабабли унинг халқаро муносабатлардаги марказий мувофиқлаштирувчи ролини мустаҳкамлашга азм қилишди⁵⁵.

Айтиш жоизки, сўнгги пайтларда жаҳонда юз бераётган глобал ўзгаришлар шароитида миллий манфаатларимизга мос келадиган мамлакатлар қаторида турли халқаро ташкилотлар билан ҳам ўрнатилган ҳамкорликлар мониторинг тизимини яратишга эҳтиёж ортиб бормоқда. Бу жиҳатдан Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсий тамойилларини таҳлил қилиш баробарида, давлат ташқи сиёсатидаги устувор йўналишларни тадқиқ этиш шу куннинг долзарб масалаларидан биридир. Бундан ташқари, тадқиқотнинг долзарблигини қуйидаги жиҳатлар билан ҳам ифодалаш мумкин:

- биринчидан, Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсий фаолиятида кўптомонлама ва иккитомонлама ҳамкорлик омили муҳим йўналишлар ҳисобланади. Демак, давлат ташқи сиёсатининг устувор йўналишлари ва истиқболларини доимий равишда ўрганиб бориш нафақат илмий, балки амалий жиҳатдан ҳам аҳамиятлидир;

- иккинчидан, бизнингча, Марказий Осиё минтақаси давлатлари ўртасида ҳамкорлик алоқаларининг ривожиди муайян муаммоларнинг ҳам

⁵⁵ Совместное заявление Президента Республики Узбекистан Ш.М.Мирзиёева и Президента Российской Федерации В.В.Путина // <http://president.uz/ru/news/5592/>. – 2017. – 06 апр

борлиги маълум маънода мамлакатимиз ташқи сиёсатининг муҳим масалалардан бири эканлигини кўрсатмоқда. Негаки, бугунги кунда минтақанинг беш давлатида яшаб келаётган халқлар тарихан бир маконда ҳамкорликда истиқомат қилиб келишганлиги ҳаммага маълум.

Ўзбекистон ташқи сиёсатининг энг муҳим йўналиши, табиийки, кўшни давлатлар, аввало минтақадаги давлатлар билан ўзаро алоқаларни ҳамда ҳамкорликни ҳар томонлама ривожлантириш ва мустаҳкамлашдир. Ўзбекистон Республикаси Марказий Осиё давлатлари билан интеграциявий алоқаларини мустаҳкамлаб бориб барча яқин кўшнилари билан тинчлик ва тотувликда яшашга интилади. Ўрта Осиё ва Қозоғистон халқларининг Абадий дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги шартномаларга асосланган яхши кўшничилиги – асраб-авайлаш, мустаҳкамлаш ва кўпайтириш керак бўлган ўзгармас қадриятдир⁵⁶.

Бугун Ўзбекистон 50 дан ортиқ халқаро ташкилотлар ишида иштирок этмоқда. Айни вақтда у 500 дан ортиқ халқаро сиёсат субъектлари, шунингдек етакчи халқаро иқтисодий ва молиявий бирлашмалар, аввало Халқаро валюта фонди, Жаҳон банки гуруҳи, Европа тикланиш ва тараққиёт банки, Осиё тараққиёт банки, Ислон тараққиёт банки, Осиё ва тинч океани минтақаси учун Иқтисодий ва ижтимоий комиссия, БМТнинг Европа иқтисодий комиссияси, Бутунжаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти, Халқаро меҳнат ташкилоти, Атом энергиясини назорат қилиш бўйича халқаро агентлик каби кўплаб ташкилот ва уюшмалар билан ҳамкорлик қилмоқда.

Ўзбекистон халқаро ташкилотлар ёрдамида глобал ва минтақавий даражада ўзининг асосий манфаатларини ҳимоя қилмоқда, минтақавий ва глобал даражаларда, хусусан Марказий Осиё минтақасида хавфсизлик тизимини шакллантиришда иштирок этмоқда, жаҳон иқтисодиётига кириб бормоқда, қадимий маданиятимизнинг бой меросини дунё аҳлига намоён этмоқда, ташқи сиёсий мулоқот тажрибасига эга бўлмоқда.

⁵⁶ Десять лет независимости: узбекская дипломатия по пути созидания и сотрудничества // Народное слово. – Т., 2001. – 31 авг

Фойдаланилган манбалар ва адабиётлар рўйхати:

I. Қонунлар ва ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлар

I.1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси.-Тошкент: Ўзбекистон, 2009.

II. Расмий адабиётлар

2.1. Мирзиёев.Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик — ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак.-Т.Ўзбекистон, 2017й

2.2. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. - Т.: Ўзбекистон, 2017. - 592бет

2.3

2.4. Каримов И.А. Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли.-Т: Ўзбекистон, 1992.-78 б.

2.5. Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. Асарлар, 1-жилд.-Т: Ўзбекистон, 1996.-364 б

2.6. Каримов И.А. Ўзбекистон: миллий истиқлол, иқтисод, сиёсат, мафкура. Асарлар, 1-жилд.-Т: Ўзбекистон, 1996.-364 б.

2.7. Каримов И.А. Янгича фикрлаш ва ишлаш – давр талаби. 5-жилд. – Т.: Ўзбекистон. 1997. –Б. 122–123.

2.8. Каримов И.А. Ўзбек халқи ҳеч қачон, ҳеч кимга қарам бўлмайди. Асарлар, 13-жилд.-Т: Ўзбекистон, 2005.- 448 б.

2.9. Каримов И.А. Мамлакатни модернизация қилиш ва иқтисодиётимизни барқарор ривожлантириш йўлида. Асарлар, 16-жилд.-Т: Ўзбекистон, 2008. -368 б.

2.10. Каримов И.А. Жаҳон инқирозининг оқибатларини енгиш, мамлакатимизни модернизация қилиш ва тараққий топган давлатлар даражасига кўтариш сари. Асарлар, 18-жилд.-Т: Ўзбекистон, 2010.

2.11. Каримов И.А. Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада

чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маъруза). -Т: Ўзбекистон, 2010.

- 2.12. Каримов И.А. Демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини шакллантириш – мамлакатимиз тараққиётининг асосий мезонидир. Асарлар, 19-жилд.- Т: Ўзбекистон, 2011.
- 2.13. Каримов И.А. Ўзбекистон Конституцияси – биз учун демократик тараққиёт йўлида ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мустаҳкам пойдевордир. //Халқ сўзи, 2009 йил 6 декабрь.
- 2.14. Каримов И. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси.// Ўзбекистон Республикаси Президенти Матбуот хизматининг веб-сайти-[www-press-servise.uz](http://www.press-servise.uz).
- 2.15. Ислом Каримовнинг 2012 й.9 июль “Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ходимлари меҳнатини рағбатлантиришга оид қушимча чорағтадбирар тўғрисида “ ги Фармони // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. – 2012. – 28 сон. – 309 модда; 7- сон.- 188- модда.

III. Китоблар, рисоалар ва илмий мақолалар

IV.

IV. Интернет сайтлари

4.1. www.gov.uz.

4.2. www.press-service.uz.

4.3. www.uza.uz

4.4. www.bilim.uz.